12

DISSERTATIO PATHOLOGICO-PRACTICA
SISTENS
NOVAS OBSERVATIONES
DE

INFARCTIBVS VENARVM ABDOMINALIVM INTERNARVM, EORVMQVE RESOLVTIONE PER ENEMATA POTISSIMVM INSTITVENDA.

QVAM
CONSENTIENTE GRATIOSA FACVLTATE MEDICA
PRAESIDE
VIRO EXCELLENTISSIMO ATQVE EXPERIENTISSIMO
GEORGIO FRIDERICO SIGWART
PHILOS. ET MEDIC. DOCT.
MEDICIN. CHIRVRG. ET ANATOM. PROF. PVBL. ORD.
MEDICO AVLICO WIRTEMB.
PRO LICENTIA
SVMMOS IN MEDICINA HONORES ET PRIVILEGIA
DOCTORALIA RITE CAPESSENDI
PVBLICE VENTILABIT
AVCTOR
IOH. FRID. ELVERT, Vayhingensis.
D. MAII MDCCLIV.

TVBINGAE, LITTERIS ERHARDIANIS.

PRAEFATIO.

Praeſens, quod offero, thema ita comparatum eſt, ut neque penitus novum, neque tamen ſatis pro dignitate excuſſum videatur.

Morbi, quos antiquiſſimi auctores medici ſub atrae bilis nomine deſcripſerunt, utplurimum infarctuum in his illisve venæ portarum ramis nidulantium effectus erant; neque humor atrabilarius aut melancholicus, juxta antiquam hypotheſin in liene genitus, aliud quid fuit, quam ſanguis plus minusve corruptus, ſtagnans atque incarceratus. HIPPOCRATEM ipſum ſub bilis atrae nomine ſaepius nil niſi ſanguinem corruptum, piceum, putrefactum intellexiſſe, ex variis locis divinare licet.

Recentiores pariter, BALLONIVS, FERNELIVS, MARTINI, SPIGELIVS, & qui non alii? de atra bile, meſenterio ejusque vaſis, ut cauſa & ſede plurimorum morborum, commentati ſunt, licet non abs hypotheſium fuco liberam propoſuerint veritatem.

Rectius illam perſpexerunt Viri in maxima medicinae commoda nati, FRID. HOFFMANN, STAHL atque BOERHAAVE, ſuamque theoriam anatomico-phyſiologicis inventis auctiorem perfectioremque, ac pathologico-therapevticis meditationibus utiliorem propoſuerunt.

Horum vero inventis novam lucem attulit recentisſime noſtri aevi Medicus, & ingenii acumine & feliciſſima praxi perclarus, dum viveret, Archiater KAEMPFF: Is

 non

non tantum infarctuum indolem ſedemque accuratius defi-nivit, ſed & novam eandemque perfectiorem medendi methodum candide expoſuit.

Hujus igitur Viri veſtigiis inſiſtens & ego, in prae-ſenti ſpecimine academico potiora momenta de infarctibus venarum abdominalium, quae vel ex auctorum monu-mentis vel propria obſervatione hauſi, breviter propo-nere, methodum eos reſolvendi enarrare, & inprimis Clysmatum (in quorum uſu primarius Curationis cardo vertitur) actionem uſumque explanare, eorumque neces-ſitatem demonſtrare tentavi.

Temerarii & irriti conaminis me arguent forte plu-rimi, quod adeo frequentem & diuturnum clysmatum uſum commendare audeam civibus noſtris, qui, ſi ullum unquam, certe hoc remedii genus abhorrent & contem-tui habent. Et omnino difficultatis plenus labor eſt, *veteres avias*, ut cum PERSIO loquar, hominibus *de pulmone repellere*. Interim tamen, cum remedia non ex praeconceptis opinionibus aut fama, quam in plebe tuen-tur, ſed ex ipſo, quem edunt, effectu aeſtimanda ſint: multa excuſatione forſitan non indigebo, ſi methodum medendi propono & commendo, non admodum cogni-tam, utilem tamen, cujus felices ſucceſſus coram intui-tus ſum, & quae unica forte ſupereſt in nonnullis caſi-bus. Ceterum ea, qua decet, modeſtia hos qualescun-que conatus meos aequo lectoris judicio trado, pro-poſitasque meditationes emendandas, augendas, perfi-ciendas ipſi relinquo atque commendo.

I.

Per *Infarctus Venarum abdominalium* intelligo illarum praeternaturalem repletionem atque diſtenſionem, ortam a materia varia hinc inde in earum cavis collecta. Infarctuum definitio.

II. Materiam infarctuum conſtituit ſanguis, qui pro varia, quam acquiſivit, indole, magnam infarctuum differentiam facit; Obſervationes enim, poſtea recenſendæ, docuerunt: non modo lentum ſpiſſumque ſanguinem, ſed & polypos, maſſas carni ſimiles, quin concrementa tartarea, ſabuloſa, calculosque in his vaſis reperiri. Materia.

Generatim vero qualitate & conſiſtentia materiae differentes infarctus revocari poſſunt ad *duas ſpecies*, quarum priorem conſtituit nimia ſanguinis in vaſis accumulatio, nondum penitus deſtructo fibrarum canalis tono, & ſubſiſtente aliqualiter illius motu progreſſivo; alteram vero ſiſtit Oppilatio vaſorum, facta a materia in maſſam ſolidam concreta, cum toni abolitione, & ſublato humoris motu progreſſivo. Prioris Speciei infarctus *incompletos*, poſterioris vero *completos* appellabimus. Hi præcipue hujus Diſſertationis thema conſtituunt, cum vero priores ſemper habeant comites, & illorum ſimul ratio erit habenda. Species.

 III. San-

Sanguinis dispositio ad infarctus in venis in genere.

III. Sanguinem constituunt particulae heterogeneae, quae jugi motu agitatae in debita mixtione & fluiditate conservantur, massamque constituunt adparenter homogeneam; quamprimum vero moveri desinunt, haec mixtio perit, &, dum fluidiores moleculae a crassioribus secedunt, hae posteriores coëunt, arctius adunantur, atque sic abeunt in coagulum solidum, quod continuata quiete sensim in solidius & peregrinae indolis corpus evadet.

Prior sanguinis status in arteriis obtinet, in iis enim vegeto motu, & intestino & progressivo, jugiter agitatus sanguis in perfecta particularum mixtione constitutus est; In venis vero lentiori motu propellitur, inaequaliter etiam mixtus & magis resolutus, & ipsa venarum fabrica laxior est; Venae ergo molecularum separationi magis favent quam arteriae, unde etiam, accedente quadam causa occasionali, particulae crassiores sanguinis, terrestres, gelatinosae, viscidae, facile in his venarum viis haerent, atque fluxiliorum in circulum abeuntium connubio orbatae, stagnant, coëunt & solida coagula gignunt; hinc polypi veri & sic dicti pseudo-polypi frequentius in venoso quam arterioso systemate reperiuntur.

In Vena Portae, reliquisque abdominalibus venis.

IV. Ex his ergo patet, venas in genere magis favere infarctuum generationi, quam arterias; peculiares vero & domesticae in vena portarum (quae maxima parte venas abdominales constituit) adsunt rationes, quae non tantum sanguinis stagnationibus sed & infarctibus amplissimam suppeditant occasionem. α) Sanguis iste magnam fluxiliorum particularum fecit jacturam, venularum resorptionibus non satis resarcitam, & oleosis, viscidis particulis prae alio sanguine abundat, hinc ex hac sua natura majorem ad stagnandum habet dispositionem; β) vehitur in vena portae ventrali motu ascensorio, via sane liquidorum gravium progressui non favente; γ) Tota vena portae ventralis nullis in sua via fulcitur partibus solidis, uti aliae venae, sed inter molles partes, facile cedentes membranas, decurrit; δ) Valvulis prorsus destituitur; magno itaque, quo aliae gaudent venae, motus sanguinis progressivi ad-

adjumento caret; e) Dum hepar ingreditur, hepatica tunc salutata, deposito venae officio, arteriae munere fungitur, primariis arteriarum praerogativis, tunicarum robore scilicet & pulsu destituta, sanguinem tunc per majores primo ramos, paulo post minores & minimos denique angustissimosque ramulos distribuit, frictionem ergo ad latera, motusque progressivi retardationem, uti arteriae, superare debet a); in tanta vero a corde distantia, praeter diaphragmatis motum ac remotiorem musculorum abdominalium actionem, forsan & arteriae hepaticae pulsationes, nulla ipsi ab extus accedant subsidia, quae sanguinis progressum adjuvarent; capsula enim, quam vocant, GLISSONII, cui multum tribuebunt plurimi auctores, nil est, nisi tela cellulosa, vasculis nervulisque picta, quae quidem venarum ramis vaginam dat, eosque, ut luminis rotunditas conservetur, jecoris substantiae affigit, nullas vero intertextas habet fibras musculosas b).

Quae de venae portae ventralis dispositione ad infarctus suscipiendos diximus, maxima parte etiam de reliquis venis abdominalibus asseri posse, quivis facile intelliget, qui harum structuram, situm reliquasque novit conditiones.

V. Ergo totum venae portarum systema reliquaeque abdominales venae infarctuum sedes fieri possunt; si tamen omnium harum venarum decursum, vicinitatem atque connexionem cum adjacentibus partibus specialiter consideramus, atque infarctuum causas occasionales simul respicimus; tunc intelligemus, Ventriculi, intestinorum, Coli inprimis & Recti atque Uteri Venas illis potissimum & prae reliquis subesse.

Speciatim vero in venis ventriculi, intestinorum, uteri.

Ventriculi quidem & intestinorum venae facilius eos suscipiunt, quoniam ille horumque totum volumen variis irregularibus motibus adversisque vicissitudinibus subsunt, tum ob ingesta

a) V. HALLER primae Lineae physiologiae. Gœtt. 1751. §. 675. p. 438. collat. cum §. 58. 133. 148.

b) I. FANTONI Anatomia Corporis humani ad usum theatri accommodata. Aug. Taur. 1711. Part. I. p. 109. A. F. WALTHERI Progr. I. de Vena Portae Lips. 4. 1739. p. 7. & seq.

ingesta vitiosa, tum etiam ob singularem, quem ventriculus & intestina alunt, consensum cum transpirationis viis aliisque corporis partibus c). Coli & Recti vasa id prae reliquis singulare habent, quod longo & fere perpendiculari itinere suum sursum ducant sanguinem. Flexuosus vero & implicatus decursus in spongiosa parte ad infarctus suscipiendos peculiariter disponit vasa uterina, quae praeterea multis exposita sunt injuriis, tam internis, quam externis, ob mensium negotium, graviditatis, partus atque puerperii conditiones.

Asserimus itaque cum *Cl.* KAEMPFFIO d) primariam infarctuum, completorum inprimis, sedem omnino esse in modo memoratis ventriculi, intestinorum & uteri venis; ita tamen, ut reliquas non excludamus, easque, in mali diuturnitate, incompletorum praecipue sedem fieri statuamus. Cum enim completi infarctus vasis cavitatem perfecte obstruant, omnique liquido obicem ponant insuperabilem: necessario sanguis ad alios ramos regurgitat atque in illis accumulatur.

Sectiones practicae propositam sententiam confirmantes.

VI. Hanc sententiam sectiones practicae atque cadaverum inspectiones confirmant. Sic venas in abdomine varicosas maximae molis vidit R. COLVMBVS e); mesaraica vasa intestinorum tenuium, ilei praesertim, nigro sanguine valde distenta, simulque totum ventriculum cruenta ejusmodi materia refertum FR. HOFFMANNVS deprehendit f). GVARINONIVS in hypochondriaco venas mesentericas obstructas & adeo dilatatas invenit, ut speciem intestinorum prae se tulerint g). Ingentem sanguinis viscidi saburram in venis meseraicis sibi visam refert BRVNNERVS h). Ictero nigro mortuum secuit VESALIVS, atque venae portae ramum sub coli intestini fine, &

c) F. HOFFMANNI Opera omnia, in fol. Genev. 1748. T. I. p. 312. §. 15. BAGLIVVS de fibra motrice, cap. 9. 10. in Oper. omn. Lugd. 4. 1710. p. 334.

d) de Infarctu Vasorum Ventriculi, Basil. 4. 1751. §. 6. p. 9. in hac dissertatione filius parentis & proprias observationes descripsit.

e) De Re anatomica, Lib. XV. in fol. Venet. 1559. p. 264. 265.

f) L. c. T. II. p. 214. §. 17.

g) Consil. medicin. Cons. 484.

h) Consil. med. C. 7.

& tota recti longitudine in mesenterio ductum, pollicis fere crassitiem aequare & sanguine turgere animadvertit i). In Principe melancholico, sedentariae, dum viveret, vitae dedito mesenterium nigris varicibus undique circumseptum visum describit BONETVS k). Illustrissimi cujusdam morbum describit KAEMPFF, qui ab infantia atrophicus, vicesimo aetatis anno haemorrhoidibus aliisque hypochondriacis pathematibus correptus, sexagenarius imminentem mortem feliciter evasit, postea vero ex incongrua medicatione obiit; hujus cadaver copiosos vasorum abdominalium infarctus a sanguine corrupto, spisso, natos exhibuit, ut perpauca vasa, sanguinem adhuc fluxilem vehentia, reperirentur. l).

Calculos vero in jecore, vena portae, & speciatim in venis haemorrhoidalibus viderunt R. COLVMBVS m) & TH BARTHOLINVS n). Mulieris per plures annos variis chronicis pathematibus subjectae & sexagesimo circiter aetatis anno apoplexia mortuae cadaver in abdominis & praesertim uteri vasis, hujusque cavitate multa concrementa, intestinum rectum petrefactum, & uteri collum solito longius ac sesqui pollicis longitudine osseum conspicienda praebuit *Cl.* KAEMPFFIO o). Idem auctor in femina crebriori vomitu, reliquisque (XVIII) descriptis pathematibus laborante & mortua invenit ventriculi vasa nigro atque sphaceloso sanguine incredibilem in modum distenta, ovarium vero & uteri vasa cum rene sinistro petrefacta p). In alia simili morbo defuncta omnia ventriculi & oesophagi vasa sanguine distenta & disrupta vidit, liene incolumi q). In nobili alia femina, quae ob abdominis tumorem se gravidam putabat, uterum plura concrementa, quorum aliqua

i) de Corporis humani fabrica, in fol. Basil. 1542. Lib. V. C. 15. p. 663.

k) Medicina Septentrionalis, fol. Genev. 1684. p. 692. C. 13.

l) De infarctibus vasorum in infimo ventre. 4. Argent. 1752. Cas. 2. Hanc dissertationem defendit D. KOCH, sed auctor est *Cel.* KAEMPFF.

m) l. c. p. 266.

n) BOERHAAVE Praelectiones de Calculo p. 140. quae extant in Consultationibus medicis Goettingae 1752. 8. editis.

o) de infarctu vasorum Ventriculi. Cas. 2. p. 32.

p) l. c. Cas. 5. p. 34.

q) l. c. Cas. 6.

qua ſcirrhoſam prae ſe ferebant indolem, foviſſe deprehendit modo laudatus KAEMPFF r). Calculoſa etiam concrementa in utero reperiri obſervationes docent; HIPPOCRATES deſcribit calculum fuſi verticillum propemodum aequantem, ex ore uteri manu extractum s). Calculum ad duas uncias in cavo uterino repertum memorat BOERHAAVE t).

Hisce obſervationibus & illae de rejectionibus maſſarum carnoſarum, polypoſarum, &c. a molis veris admodum diverſarum, ex utero, hiſtoriae addi merentur; de quibus, praeter Kaempffiana obſervata u), frequentem mentionem faciunt auctores plurimi, e quibus STAHLIVM w) atque HOFFMANNVM x) nominaſſe ſufficiat.

Infarctuum quantitas.

VII. Quantitatem ſive molem infarctuum plerique recenſitarum obſervationum auctores non deſignarunt; magnam vero illam ſubinde eſſe, ex obſervata vaſorum dilatatione conjicere licet; maximae molis varices fuiſſe dicit COLVMBVS, & inteſtinorum ſpeciem vaſa prae ſe tuliſſe GVARINONIVS teſtatur. Sane, cum infarctuum ea ſit indoles, ut perpetuo creſcant, venae vero, uti omnes corporis partes membranaceo-vaſculoſae y), in prodigioſam molem, absque ruptura, extendi poſſint; facile intelligitur, in mali diuturnitate magnam materiae infarcientis vim collectam praeſto eſſe in corpore, id quod ſubſequente illius evacuatione copioſa ſatis confirmatur.

r) De Concrementis Uteri, Baſ. 1753. Caſ. 4. p. 29. Haec Diſputatio, quae *Reſpondente* D. SCHMID prodiit, ſi non ab ipſo D. KAEMPFFIO ſcripta eſt, certiſſime tamen obſervationes ex ejus Praxi deſumtas proponit.

s) Epidemic. Lib. V. p. 1149. Ed. Foës.

t) Praelect. de Calculo, p. 157.

u) Diſp. cit. Caſ. 1. 2. 3. 5. 6.

w) in Collegio caſuali magno, p. 795.

x) Oper. om. T. III. 186. 187. & paſſim alibi.

y) Exempli loco ſint tumores varii, oedematoſi, ſteatomatoſi, &c. Aliquot horarum ſpatio omnia fere inteſtina in ſcrotum delapſa, hoc eum in modum extenderunt, ut ad genua propenderet, non ruptum, ſed craſſius factum. *Acta Nat. Cur. Vol. IV. Obs. XXV.*

Transactiones anglicanae, ni fallor, feminae hiſtoriam recenſent, cui mammae una nocte ita tumefactae & adauctae ſunt, ut pedes attingerent, aegramque evigilatam pondere ſuo detinerent immobilem.

tur. Una nocte tres quatuorve ſanguinis nigri & fœtidiſſimi menſurae excretae fuerunt absque notabili moleſtia, & tamen ſequentibus diebus tum per alvum, tum vomitu, ſanguis niger rejiciebatur z). Praeter polypoſa concrementa ex utero eliminata, incredibilem calculorum copiam per alvum ejecit mulier, quorum partem aliquam collegit medicus celeberrimus, qui, fraudem ſuſpicatus primo, per plures horas, & ſub ipſa alvi exoneratione, aegrotae adſtitit a). Alia intra quinque dies eam concrementorum copiam ex utero rejecit, quae duorum foetuum molem longe ſuperabat b). Sarcoma, uteri fundo accretum, pondere centum libras excedens deſcribit TREYLING c). Tanta polyporum excretio per alvum aliquot dierum ſpatio procedebat in hypochondriaco, ut, niſi plures homines fide digniſſimi id teſtarentur, incredibile videretur d). Et omnino harum excretionum ea eſt conditio, ut, niſi quis teſtis fuerit αυτοπτα, facile, licet immerito, hiſce narrationibus deneget fidem.

Similes, quas ego ipſe vidi, evacuationes adeo copioſae non erant, ſed eo diuturniores; quovis die rejiciebatur materia ea circiter quantitate, quae fecum alvinarum molem interdum aequabat, ſaepius vero duplo, quin triplo eam ſuperabat, ſed continuabatur per plures menſes, quin per integrum annum, ut id, quod evacuatum eſt ſucceſſive, in ſuo aggregato omnino immenſam conſtitueret copiam. e).

Hae vero allegatae obſervationes intelligendae ſunt de malo inveterato, quod, ſi recentius ſit, diffuſam adeo ſedem omnino non habet.

VIII. Cauſae hujus mali praediſponentes ſunt venarum abdominalium debilitas & laxitas: Sanguinis ſpiſſitudo, viſcoſitas

Cauſae praediſponentes.

z) KAEMPFF de Infarct. Vas. Ventr. Cas. 3. p. 33.

a) ibid. Cas. 4.

b) Diſput. de Concrementis Uteri, Cas. 1. p. 26.

c) In Actis Nat. Cur. Vol. IX.

d) KAEMPFF de infarctibus vaſorum in inf. ventre, Cas. 2. p. 34.

e) Cui haec incredibilia videntur, is legat ea, quae de ſtupenda excretione per alvum in hypochondriaco Anonymus quidam commentatus eſt *in den geſellſchafftlichen Erzaehlungen*. III. Th. p. 294. 295.

tas aut alia, ut loquuntur, intemperies. Debiles enim & laxae venae debita in ſanguinem reactione fungi haud valent, ipſi cedunt nimis, nimiam dum patiuntur dilatationem, ſanguinis congeſtionibus, ſtagnationibus, quae infarctuum principia ſunt, anſam ſuppeditant. Idem fit, ſi ex memoratis temperiei vitiis ſanguis ipſe immeabilior atque ad circulationem ineptior ſit.

Adeo arctum vero ſolida inter & fluida commercium ſancitum eſt per leges corporis mechanicas, ut neque ſolidi vitium diu perſtet ſine fluidi labe, neque fluidum diu peccet ſine ſolidi morbo; Si vero & fluidi & ſolidi vitium adſit ſimul, eo promptiores erunt infarctuum natales.

Occaſionales.

IX. Cauſae occaſionales, quae magis minusve remote infarctus producunt, variae ſunt & fere innumerabiles; potiores tantum recenſebimus: Ciborum copia excedens, nimis diverſorum ingluvies, diaeta etiam nimis anxia & ſcrupuloſa, quae non niſi teneros, nullius fere conſiſtentiae, cibos praecipit, potus calidarum abundans, ſpirituoſorum abuſus, digeſtionis officinas vario modo laedunt, atque ventriculi venis inprimis infarctus inducunt.

Vita ſedentaria, incongrui corporis ſedentis ſitus, abdominis compreſſiones externae cum aliqua conſtantia aut diuturnitate applicatae, arctiores, quibus elegantior ſexus utitur, thoraces, liberum ſanguinis in abdomine circuitum impediunt.

Studia immoderata, vigiliae nimiae, praecocia, intemperantia veneris exercitia, ut corpori in univerſum robur detrahunt, ita & infarctibus anſam ſuppeditare obſervantur.

Excretionum ſanguinearum, lochiorum praecipue, menſium, haemorhoidum, ſuppreſſiones intempeſtivae quam facillime huic malo viam pandunt. Idem dicendum eſt de febrium intermittentium imprudenti ſuppreſſione per corticem peruvianum aut aliud quodvis remedium, de opiatis, narcoticis, adſtringentibus medicamentis imprudenter uſurpatis f).

Aquarum

f) KAEMPFF de inf. vas. ventriculi, §. 15. p. 18.

Aquarum mineralium ingurgitationem liberaliorem, laxantia repetitis vicibus propinata, purgantia drastica, vomitoria incaute sumta, absorbentium terreorum abusum, inter causas infarctuum vasorum ventriculi procatarcticas refert *Cl.* KAEMPFF, suis aliorumque nixus observationibus g).

Vapor carbonum, ex ignitabulis pedibus subjectis, sub mensium fluxu genitalibus admissus ad uteri infarctus disponit h).

E censu rerum praeternaturalium notatu dignissima causa procatarctica est atrophia, sive glandularum mesentericarum obstructio, quae quum chylo viam praecludat, corporisque nutritioni obsit, & partium solidarum debilitatem, & fluidarum vitium facit, atque ob glandularum immanes saepe tumores, venarum mesentericarum pressionem simul importat, itaque non uno tantum respectu hujus mali generationi favet.

X. Hactenus infarctuum indolem, genesin, sedem causasque perlustravimus, nunc eorum effectus morbosi, quos exerunt in corpore humano, sunt investigandi. Ex illorum indole ac sede facile patet, in abdomine & visceribus chylopoiëticis varia ex iis oriri mala; bilis enim, liquoris gastrici, succi pancreatici, lymphae intestinorum, glandularum mesentericarum, secretiones, excretiones, permixtiones impediunt; nervos vicinos, aliasque partes adjacentes premunt, varie pro rerum circumstantia afficiunt; hinc sequuntur & deduci debent: digestio, chyli elaboratio, labefactatae: assumtorum corruptio: cardialgiae; flatulentia: spasmi: dolores intestinorum varii: alvi tarditas, obstructio pertinax; haec omnia vero si diu duraverint, humorum dyscrasiam aliaque per totum corpus diffusa incommoda ingignunt. Effectus in genere.

XI. Completi infarctus venas, quas occupant, perfecte obstruunt (II.) hinc sanguis venosus, qui transire deberet, ad alias relabit venas, eas distendit, stagnat, atque sic malum sibi ipsi pro pabulo est. Praeterea vero & sanguini arterioso per

g) l. c. §. 14. p. 17. 18.

h) de Concrementis uteri §. 14. p. 15.

per aortam, coeliacam atque mesentericas arterias advenienti notabiles resistentias opponunt modo nominati infarctus, hinc sinister cordis ventriculus aegre evacuatur, sanguis ex pulmone adveniens cordi non infundi, neque ille ex dextro cordis ventriculo per arteriam pulmonalem satis propelli potest, ergo in utroque cordis cavo, pulmonibus, & in ipsa vena cava & circa ejus radices in hepate accumulatur, unde anxietates fere intolerabiles, cordis palpitationes, pulsuum inaequalitates oriuntur. Subsistentibus vero hisce obstructionibus viarumque impedimentis, sanguis saepe per alias arterias, ubi minor aut nulla est resistentia, eo majori impetu & celeritate ruit, atque varia molimina & dispositiones ad haemorrhagias, congestiones in capite ac pectore, aliosque plethorae effectus producit.

XII. Alius adhuc recenseri meretur modus, quo infarctus morbos inducere valent. Fieri non potest, quin sanguis ad vasa infarcta delatus, aliquas subinde infarctuum particulas abripiat, pro diversitate materiae infarcientis varias, crudas tamen, neque humoribus nostris assimilandas. Hae tum cum omni sanguinis reliquorumque humorum massa in circulum abeunt, eam inquinant, dyscrasiam vel jam natam ex causis (X. XI.) augent, vel primitus inducunt statum cacochymicum, multis morbosis phaenomenis portam pandentem, neque ulla medicationne tollendum, nisi ejus fomitem exstinxeris antea.

XIII. Maxima denique, respectu infarctuum eorumque effectuum, consideratione dignus est consensus nervorum, quem abdominis viscera cum toto fere corpore alunt, mediantibus intercostalibus & vagis nervis; Horum scilicet rami atque plexus, vasis abdominis & arteriosis & venosis vicini, circaque ea ludentes, ab hisce infarctibus pressiones atque irritationes patiuntur, ut hinc inde in abdomine spasmi excitentur, qui, secundum legem illam microcosmicam; quod spasmi membranis nervosis insidentes, per universam saepe nervorum ac membranarum compagem pro-

propagentur i) in remotis locis, ſub variis & multum ſaepe inter ſe diverſis ſcenis ſuam ludunt tragœdiam. In univerſum quidem, dum corporis canales tubulosque arctant & ſtringunt, humorum circuitum, ſecretiones atque excretiones turbant; ſic renum tubulos conſtringendo, excernendas ſalinas, terreſtres, ſulphureas particulas in corpore retinent, urinamque faciunt pallidam; ad univerſam corporis peripheriam propagati, perſpirabili Sanctoriano vias claudunt, quin & excrementitias particulas ad cutem jam delatas, in humorum maſſam, partesque nervoſas repellunt atque amandant. k) In pectore aſthmata, cordis palpitationes tremoresque, &c. in capite cephalaeas, ſenſuum & internorum & externorum varias turbas excitant, in artubus motus inducunt convulſivos.

Ea etiam in genere ſpasmorum eſt indoles, ut iis, quas occupaverant, partibus inſignem inducant debilitatem, ſtatisque redire ſoleant periodis, unde quidem varia mala ſequi poſſe, quilibet perſpiciet.

XIV. Ex his (X.-XIII.) generatim allatis patet, qui qualesve affectus ex infarctibus venarum abdominalium propullulare poſſint? non vero putandum, ac ſi omnes enarrati morbi illos preſſo pede ſequantur neceſſario; pro ſubjectorum enim ſexu, aetate, corporis habitu, vivendi genere, diverſis, diverſa etiam inde ſequuntur mala, diverſoque incedunt tramite. Sic e. g. feminae atque perſonae ſenſibiliores omnino citius ex hoc malo aegrotant; quibus vero habitus corporis ſtrictior eſt, atque fibrae tenſae, quales ſunt e. g. melancholico-cholerici, illi ſaepius magnae molis infarctus in abdomine abſcondunt, pauca inde perſentientes incommoda, ſemel vero excitato hoc malo, eo citius miſere apoplexia, &c. jugulantur, obſervante KAEMPFFIO l).

qui vero diverſi pro ſubjectis, ſede mali, &c. differentibus.

Pro differenti ſede, quam occupant, & effectus differentes ſunt; ſic, ſi in uteri cavo vel ejus vaſis haereant infarctus, praeter ordinaria hyſterica ſymptomata, immoderatas ſaepe uteri

i) F. HOFFMANNI Oper. omn. T. I. p. 168. §. 26.

k) F. HOFFMANN l. c. §. 11. p. 166.

l) De infarct. Vas. Ventr. §. 5. p. 8.

uteri haemorrhagias, menſium ataxiam, &c. producunt; cardialgias vero vehementes & vomitus cruentos, ſi in ventriculi vaſis deliteſcant; m) In Coli atque Recti vaſis ſi ſtabulent, ea in ſcenam producunt phaenomena, quae ſub mali hypochondriaci nomine veniunt. n)

Cum vero plerumque, inprimis in diuturniore malo, non circa unicum tantum locum haereant infarctus, ſed in ampliorem diffuſi ſint ſedem, fit, ut non una mali ſpecies, ſed plures ſimul affligere ſoleant, & varie invicem combinentur vel ſuccedant.

Quod auctorum conſenſu illuſtratur.

XV. Quicunque nunc ea, quae hactenus de infarctuum indole atque effectibus breviter quidem potius perſtrinximus, quam pro rei dignitate enodavimus, aequa pendet lance atque ulterius ruminatur: is ſane intelliget, plurima tum acuta, tum chronica mala ex hisce venarum abdominalium infarctibus, tanquam e Pandorae pyxide, prodire, rebellia, ſcandalo medentibus futura, niſi veram hanc reconditamque noverint cauſam extirpaverintque; Febres certe meſentericas, acutas, inflammatorias o), hemitritaeas p) & lentas hecticas q), chronicas etiam atque refractarias tertianas, quartanasque, meſenterii abſceſſus, cum ſubſequentibus dejectionibus, dyſenterias ſaepe mentientibus r), pathemata porro hypochondriaca

m) KAEMPFF l. c.

n) KAEMPFF de Infarct. vaſorum in infimo ventre; & in litteris privatis, ubi diſerte haec habet: „Nosmet quotidiana experientia edocti ſumus, fomitem hujus mali confirmati ſemper fere in Syſtemate Venae portae deliteſcere, & potiſſimum in inteſtino colo & recto ſedem ſuam figere, quorum in vaſis multis ex rationibus ſanguis facillime retardatur, incarceratur, & mora magis magisque ſpiſſus redditus plenariam ſtagnationem concipit, imo non raro in polypoſam maſſam abit.„

o) FR. HOFFMANNI Diſſert. de febribus meſentericis, Halae 1728. §. 10. MATTH. MARTINI de morbis meſenterii abſtruſioribus, Lipſ. 8. 1630. p. 45. & ſeq.

p) HOFFMANN, l. c. §. 13. & 14. SPIGELIVS de Semitertiana.

q) HOFFMANN, l. c. §. 22.

r) Meſenterium ſaepe fit ſentina multorum excrementorum, ac obtuſi ſenſus cum ſit, diuturnas tolerat affectiones, & in quo non raro ſuboriuntur apoſtemata ſuppurantia, qualia frequentiſſime a me fuerunt obſervata, quae tandem ſubſidebant per dejectiones purulentas,

driaca [s] atque hyſterica, Chloroſin, ſterilitatem [t], varios affectus ſpasmodicos, epilepſiam ipſam, morbos articulares, calculique affectiones, vomitum cruentum [u], morbum nigrum HIPPOCRATIS [w], mentis etiam morbos, triſtitiam, phantaſiam depravatam, melancholiam, ipſamque maniam [x] ex fœcunda hac morborum minera promanare; & rationi & experientiae conſentaneum eſt.

Verba *Cl.* KAEMPFFII huc ſpectantia, digna ſunt, quae tranſcribantur: „His omnibus poſitis, inquit ille, in aprico „erit ratio, nec amplius indigebit documentis, quod totus „fere morborum apparatus ex infarctibus incunabula trahere „poſſit, & provido medico incumbat, inprimis in chronico„rum curatione, ſemper has quandoque abditas cauſas reſpice„re, niſi morbum palliative aggredi velit. Enim vero ſaepius „morbi cauſa in abdomine latet, quae vero tragoediam in re„motis partibus, capite, pectore, ludit, & variis ſcenis, ce„phalalgia, adfectibus ſoporoſis, apoplexia, epilepſia, aſth„mate, ſcorbuto, nervorum affectibus, febribus intermitten„tibus apparet, quae non ceſſabunt, niſi vera tollatur cauſa, „id eſt, niſi obſtructiones, curſui ſanguinis viam praecluden„tes, reſerentur, & ita impediatur, quo minus ſanguis ſpiſ-

„ſus,

lentas, iterumque ſtatutis temporibus recurrebant & oblitefcebant denuo per ſimiles dejectiones non raro cruentas, ita ut impoſuerint quibusdam, illas pro dyſenteriis habentibus. BENEDICT. SYLVATICUS Cent. II. Conſil. 87.

s) BOERHAAVE de cognoſcendis & curandis morbis §. 1098. 1099. FR. HOFFMANN in Oper. o. T. III. p. 67. §. 16. RICH. MEAD Monita & Praecepta medica Cap. 17. & inpr. KAEMPFF in cit. diſput. de infarctibus vaſorum in infimo ventre.

t) Chloroſin atque ſterilitatem a polypo vaſorum uterinorum ortas inſanabilibus adnumerat morbis. HOFFMANN in Op. o. T. I. p. 184. §. 21.

u) KAEMPFF l. c. §. 23. p. 23. & in altera diſſert. de inf. vas. ventr. §. 5. pag. 7.

w) Eum deſcribit HIPPOCRATES Lib. II. de morbis, circa finem pag. 486. Edit. Foës. Confer FR. HOFFMANNI Diſs. de morbo nigro Hippocr. 1701.

x) BOERHAAVE l. c. de melancholia & mania; IVNCKERI conſpectus medicinae. Halae 1734. p. 931.

„ſus, acri materia refertus, verſus diſſitas etiam partes regurgitet, aut urgeatur. Perſaepe enim experientia edoctus, „quod omnes enarrati morbi vel efficaciſſimis remediis non „ceſſerint, infarctuum vero minera mirando modo per alvum „atque urinam excreta plenarie propulſati fuerint.„ y)

Hisce magni BOERHAAVII conſenſus addi meretur, qui ſub bilis atrae nomine infarctus deſcripſit, ſuamque de illis tractationem his finivit verbis: „Ex quibus liquet, ſanationem „hujus mali (ſc. mali hypochondriaci & melancholiae) abſolutam eſſe in curatione bilis atrae, atque inde peti debere „non hanc modo, ſed infinitorum, falſo pro incurabilibus „habitorum morborum.„ z) Cum his ea conveniunt, quae FERNELIVS a), HENNINGER b), SALZMANNVS c), STAHLIVS d), HOFFMANNVS e), & qui non alii? in genere de hac morbi cauſa diſſeruerunt, licet forte horum infarctuum rationem non penitus perſpectam habuerint, vel ſaltem non ſatis determinaverint.

Infarctuum effectus in ſpecie ſunt:

XVI. Quamvis vero omnes hos morbos explicare, eorumque ſuppeditare aetiologiam, exercitationis academicae, quin & virium mearum limites longe excedat non tantum, ſed & a praeſenti ſcopo alienum ſit; aliquorum tamen rationes exponere conabimur, ut ea, quae in genere hactenus propoſuimus, ſpecialibus aliquot exemplis illuſtrentur.

Malum hypochondriacum.

XVII. Ingens variorum & diverſiſſimorum Symptomatum numerus, quibus malum hypochondriacum ſuam tragoediam ludit, ſine dubio fecit, ut de hujus affectus cauſa, ſede, indole

y) De infarct. vas. ventr. §. 7. p. 9.

z) l. c. §. 1117.

a) Pathol. L. VI. C. 7. in univerſa medicina. 8. Francof. 1593. p. 582.

b) De Depuratione Sanguinis per inteſtina. Argent. 4. 1712. p. 15. 16. & de Meſenterio. 4. Argent. 1714. §. 34. 37. &c.

c) De Vena Portae. 4. Arg. 1717. §. 21.

d) De Vena Portae, porta malorum. 4. Halae. S. III. p. 24.

e) Oper. omn. T. I. p. 167. §. 18. & paſſim alibi.

dole toties fuerit disputatum, & in diversum denique abierint auctores. Si vero omnia hujus mali phaenomena solicite invicem comparentur, infarctuum indoles effectusque expendantur solicitius, ac diversarum simul, quae in malo hypochondriaco adhiberi solent, curandi methodorum successiones considerentur: patebit sane, nisi me omnia fallunt, eos rem acu tetigisse, qui protheiformis hujus affectus sedem causamque in vena portae, illiusque sanguinis non tantum stagnatione, sed & (inprimis ubi malum inveteratum jam est) concretione in polypos aliasque massas solidas polymorphas quaesiverunt.

Regeret forte aliquis cum FR. HOFFMANNO: quamvis sanguinis stagnatio in vena portarum pro mediata mali hypochondriaci causa agnoscenda sit, morbi tamen ac symptomatum rationem in ea quaerendam non esse, quia „haud raro „nulla in hypochondriacis adsit ad fluxum haemorrhoidalem „dispositio, & saepius cruor per venas sedales copiosissime „profundatur, absque insequenti mali levamine, testantibus „id observationibus a RHODIO f), CLAVDINO g), MON„TANO h) allegatis.„ i)

Quanquam immortalis Viri effata nunquam sine veneratione audienda sint, monere tamen licebit contra hanc objectionem, 1) omnino ex sola sanguinis spissitudine omnia hypochondriaci affectus symptomata non sequi, neque ex illa explicari semper posse; sed insignis differentia est inter sanguinis spissitudinem, & inter infarctus. Sanguis, licet spissus, utcunque tamen per vasa circulat; infarctus vero plenariam vasorum, quae obsident, important obstructionem, atque alia omnino producunt mala, quam quidem lentus sanguinis spissi circulus.

2) Haemorrhoidum phaenomena quod attinet, ea nostram sententiam confirmant potius, quam infringunt. Si causa morbi foret sanguis spissus solum, omnino largae per venas sedales haemorrhagiae levamen aegris deberent afferre; causa esset mobilis

f) Cent. II. Obs. 93.
g) Consil. 89.
h) Consil. 246.

i) F. HOFFMANN de malo hypochondriaco. Oper. T. III. §. 8. pag. 66.

mobilis & evacuaretur ſine dubio hac via; quia vero, praeter ſanguinem ſpiſſum, & polypoſae aliaeve maſſae ſolidae in vena portae continentur, non mobiles, haeque, ſecundum noſtram mentem, veram morbi cauſam conſtituunt: oppido clarum eſt; nihil emolumenti ex tali evacuatione redundare poſſe in aegros; imo contrarium potius obtinebit in quibusdam caſibus, cum abdominalia viſcera, ob has vaſorum obſtructiones exſucca jam antea, hac ratione ulterius emungantur, nimiaeque exinanitiones, qualescunque ſint, & quocunque modo fiant, obſtructiones augeant, malum rebellius, curamque reddant difficiliorem. k)

Neque tamen ex his ſequitur, haemorrhoidum fluxum nunquam eſſe ſalutarem, certis enim obſervationibus conſtat, hisce fluentibus aegrotos fuiſſe levatos, quin ſanitati reſtitutos, ſed id in eo tantum fiet caſu, ubi cauſa morbi mobilis eſt, & ad evacuationem diſpoſita.

Neque alterum phaenomenon, abſens diſpoſitio ad haemorrhoides in hypochondriacis, noſtrae ſententiae contrarium eſt. Quamvis enim haec diſpoſitio in iſtis aegrotis rectiſſime ab infarctibus venae portae deducatur; inde tamen minime ſequitur, eam ſemper & in omnibus hoc malo affectis adeſſe debere. Poſſunt infarctus & penuria humorum una adeſſe, potuit ſanguinis abundantia per praegreſſas, quae in hoc morbo inſtitui ſolent, evacuationes admodum eſſe imminuta, ipſi infarctus, in inteſtini recti venis haerentes, ſanguinis profluvio portam praecludere valent; & quae non aliae conditiones in Corpore exiſtere poſſunt, quae ſanguinis fluxum verſus alias partes potius, quam venas ſedales, dirigunt atque derivant?

Vomitus cruentus.

XVIII. Frequenter occurrit quaedam Vomitus cruenti ſpecies, qui haud incongrue vomitus hypochondriacus vocari poſſet, ob cauſae & ſymptomatum affinitatem cum affectione hypochondriaca. Adſunt enim tenſiones, preſſiones, dolores gravativi circa ventriculum & epigaſtricam regionem; oeſo-

k) KAEMPFF de inf. Vas. ventr. §. 20.

oesophagi spasmodicae contractiones, nauseae, vomituritiones: muci, seri rejectiones, mane inprimis; nunc molesta oris fauciumque siccitas, nunc ptielismus periodicus; appetitus modo auctus, modo imminutus; cordis palpitationes, anxietates: alvus adstricta: urinae pallidae: interdum molimina haemorrhoidalia: mensium turbae. Haec phaenomena interdum per annos in scenam prodeunt, eamque claudit denique vomitus sanguinis, utplurimum grumosi, picei, nigri; subinde etiam floridus rejicitur. Facta hac evacuatione modo recensita symptomata ordinarie ad tempus cessant, brevi tamen reditura, atque utplurimum recidivante Vomitu terminanda.

Vomitus hic & reliqua eum comitantia phaenomena pro fundamento agnoscunt, vel ipsum venarum ventriculi infarctum, vel saltem sanguinis accumulationem in illis factam, ortamque abs vicinarum venarum obstructione. Quamvis enim vulgo hepatis, & inprimis, ex antiqua hypothesi, lienis indurationes in hoc affectu accusentur, sectiones etiam practicae subinde hanc sententiam confirment; aliis tamen inspectionibus cadaverum hoc morbo defunctorum constitit, vasa ventriculi fuisse infarcta, hepate atque liene bene se habentibus. Conf. §. VI.

Si in eminentiorem gradum adoleverit hoc malum, affectum constituit, quem morbum nigrum HIPPOCRATIS vel bilem atram turgentem vocarunt medici; tunc plerumque funesti exitus solet esse. l)

XIX. Particulae heterogeneae, ab infarctuum minera abreptae, & cum sanguine circulum obeuntes, (XII) si ex quadam corporis dispositione ad renes perveniant, atque in eorum vasis aut

Morbi calculosi, articulares.

l) Praeter aliquas supra (VI) recensitas observationes duae inprimis historiae circa hunc ventriculi affectum, funestumque illius exitum legi merentur, quarum altera extat in *The Appendix to the London Magazine* 1750. & Chirurgi cujusdam *Smith* morbum sectionemque practicam continet; alteram suppeditat *Cl.* BARON in *Memoires de Mathematique & de physique présentés à l'academie royale des Sciences.* *Paris* 4. 1750. T. I. p. 383.

aut tubulis bellinianis haereant, pathemata nephritica producunt, quin veri calculi principia ponunt.

Pone, easdem particulas ferri ad articulorum glandulas & vaſcula, robore ſuo naturali deſtituta, haerebunt eae pariter, non modo rhevmaticos dolores gignent, ſed & verae arthritidi & podagrae, nodoſae olim futurae, occaſionem cauſamque ſuppeditabunt; praeſuppoſito ſcilicet eo corporis habitu, qualem praeſupponere licet in iis, qui ad morbos articulares diſpoſiti ſunt.

Diverſos hoſce morbos ex uno hoc eodemque fonte provenire ſubinde, veroſimillimum eſt, quod mutuum ſaepiſſime inter ſe nexum, alternantesque habeant paroxyſmos; quod uterque affectus frequenter cum malo hypochondriaco vel haemorrhoidalibus pathematibus complicetur; quod tophi podagrici calculique renales ejusdem fere ſint naturae, atque arthriticorum urina ſimilis indolis calcem contineat m).

Plus quam probabilem reddunt hanc ſententiam curationes, juxta methodum infra enarrandam adornatae, quibus id effectum eſt, ut hypochondriaci & haemorrhoidarii non tantum, ſed & aegri arthritide aut calculo laborantes materiam gypſeam, imo calculos ipſos (absque ulla abſceſſus ſuſpicione, aut doloris illius in hypochondrio dextro, qui felleorum calculorum comes eſſe ſolet, praeſentia) una cum polypis & concretionibus carni ſimilibus per anum reddiderint, atque amiſſam recuperaverint ſanitatem n).

Vomitus calculoſi in nephritico ſingulare exemplum.

XX. Egregie hoc thema illuſtrat vomitus calculoſus, quem expertus eſt gallicus ſuperioris ſeculi medicus H. RVFVS. Laborabat is per quadriennium ſaeviſſima nephritide, ſine ſenſibili renum

m) Memorabilis hiſtoria extat in *Etrennes mignones* 1753. de arthritico, qui ſpatio 8. vel 9. menſium 60. vel 70. libras materiae cretaceae per urinam reddidit. Albam calcem in lotio reperiendam pro certo ſigno diagnoſtico arthritidis vagae habet medicus anglus *Cl.* CLERK, quo ſc. haec abs rhevmatiſmis diſtingui poſſit; vid. I. PRINGLE *Obſervations on the diſeaſes of the Army*, &c. *London*. 8. 1752. p. 187.

n) vid. KAEMPFF de infarctu vaſ. ventr. §. 5, p. 7.

renum vel hepatis intemperie calida o), ſenſim tamen ab ea liberatus fuit, uſu aquarum vitriolatarum Aurelii apud Dajenſes; ſed vix calculos arenasque emingere ceſſabat, cum in crudeliſſimos ſiniſtri lateris cruciatus incideret; dolor urgebat ſub coſtis circa lienem, brevi ſpatio circumſcriptus, ad ventrem & umbilicum ſe non extendens; alternatim compatiebantur ren ſiniſter & regio ventriculi ſiniſtra, inſtante inprimis vomitu. Ad decimam diem extendebatur primus paroxyſmus, alvo interea non ſuppreſſa, ut in colico dolore, neque repreſſa, ut in nephritide; urina, quae mingebatur copioſa, craſſa, turbida, lateritium pulverem, brevi matulae fundum petentem, continebat. Ter quaterve prima hyeme redibat paroxyſmus; in auxilium vocata fuere remedia, quae colico dolori opponi ſolent, uno omiſſo balneo, a quo peſſime ſe habuit aeger in principio.

Sub tali paroxyſmo infeſtabant, inter cetera ſymptomata, anxietas praecordiorum & gravis cardialgia, quas excipiebat vomitus frequens & laborioſus cum copioſa, jejuno etiam ventriculo, rejectione materiae e rubro nigricantis, craſſae tenacisque, hanc bacillo agitans æger, calculos invenit cineritios & ſubflavos, quales per urinas primo excreverat, talesque non ſemel tantum, ſed toties deprehendit rejectos cum reliqua materia corrupta, quoties vomebat magno labore & conatu, vel deſcriptus dolor repetebat. Anno ſui morbi poſtremo 1645. (quo ſcripſit auctor hanc obſervationem) dolores ſenſim mitiores facti fuere, ren parum doluit, ſed magis, & longiore intervallo, lien & ventriculus, hujusque regio inprimis ſiniſtra p).

XXI.

o) Verba auctoris, proprio calamo ſuum morbum delineantis, ſervamus maxima parte.

p) L. RIVERII Opera omnia fol. Lugd. 1679. p. 566. Obs. 6. Admodum brevis ſubinde datur via a venae portae ſyſtemate ad cavam, renalesque venas, & vice verſa; dum interdum inter harum alteram ac ramum ſplenicum communio obſervetur, mediante canali valvulis prorſus deſtituto, a renali vena oriente, & in gaſtricam ſiniſtram dehiſcente, quae una cum gaſtroepiploicis & epiploicis ſiniſtris ſplenicae venae immittitur. Talem obſervationem deſcriptam dedit *Cl.* SCHMIEDEL in Libel. *de Varietatibus vaſorum* p. 26.

Uteri infarctus, eorumque phaenomena.

XXI. Uteri infarctus, ſive haereant in ejus vaſis, ſive in ipſa cavitate, ſive in hac & illis ſimul, varia producunt ſymptomata. Sanguis, qui menſtruatim excernitur, fibroſus eſt, glutinoſus, ſubinde putridus, fluit modo largius, modo parcius; Urina mingitur incocta, tenuis, pallida, modo majore, modo minore quantitate. Abdomen tumet tumore, plus minus magno, aequali vel inaequali, & duriore; mammas replet liquor, lac aemulans, etiam extra graviditatis ſtatum. Adſunt praeterea phlogoſes, palpitationum cordis crebriores & repentini inſultus: anxietates: preſſiones doloresque, veros ſpuriosque parturientium dolores mentientes, & nonnunquam ſub his ipſis moliminibus dolorificis excernuntur membranacea, polypoſa, cartilagineam ſubinde ſubſtantiam duritiemque referentia, concrementa, a veris molis omnino diverſa. Neque rarus eſt in hoc affectu ipſius uteri, vel etiam vaginae, prolapſus.

Graviditas modo revera adeſt, modo adeſſe putatur, ob abdominis mammarumque turgeſcentiam; plurimi tunc intereſt, ut medicus veram diſcernere ſatagat abs apparente, ſolicite penſitando & praeſentia phaenomena, & antecedentia, non neglectis iis ſignis & explorandi modis, quae ars obſtetritia ſuppeditat.

Infarctuum Prognoſis.

XXII. Ex his (§. XVII - XXI.) allatis ſpeciminibus diſpaleſcit, plurimos eosque diverſiſſimos affectus ex una eademque hac cauſa morbifica provenire. Plura, quae huc ſpectent, ſilentio praetermitto, paucis nunc infarctuum Prognoſin expoſiturus.

Recentiores ſi ſint, neque in nimis ſolidam maſſam compacti, facilius expugnantur; favent etiam prognoſi aetas junior, vires vitae vigentes, ſanguinis boni humorumque in univerſum laudabilium ſufficiens copia: E contrario infarctus inveterati, materia infarciens ſolidior, polypoſa, cartilaginea, lapideſcens, copia & mole abundans, vires fractae, aetas provectior, corpus exhauſtum, cacochymicum, difficiliorem & diuturnam, quin ſubinde impoſſibilem, curationem faciunt.

In

In genere tempus, quo cura abſolvatur, in anteceſſum definiri certo nequit; dependet illud non ſolum abs memoratis infarctuum qualitatibus, ſed & ab aliis aegri conditionibus, quae reſolutionem atque excretionem infarctuum promovere aut retardare poſſunt.

Complicati cum aliis morbis, horum curationem reddunt difficillimam, quin impoſſibilem, niſi prius ipſi eliminentur. Sic luem veneream praeſtantiſſimis auxiliis fruſtra oppugnatam, infarctibus vero eradicatis feliciter curatam vidit *Cl.* KAEMPFF q).

Interdum natura pro medico fuit, prodeunte per totam corporis peripheriam ſcabie foetida, elephantiaſin nonnunquam aemulante, vel excretionibus ſalutaribus per urinae vias, vel ſanguinis rejectionibus ἄνω & κάτω factis.

Si intra vaſa adhuc integra & illaeſa ſubſtiterit materia infarciens, atque convenienti methodo fuerit reſoluta: cum omni ſubſequentis perfectae ſanitatis ſpe evacuatio procedit; ſi vero, acris reddita, vaſa ſua ruperit, vomitum cruentum, ſimilesve dejectiones per alvum fecerit, hae quidem excretiones ſub appropriatorum remediorum uſu abſolvuntur cum evphoria, metus tamen eſt, ne hydrops aut febris hectica ſuperveniat r). Idem periculum imminet, ſi malum inveteratum frequentioribus purgationibus, medicamentis calidis, ſanguinis miſſionibus largioribus vel frequenter repetitis, oppugnatum fuerit.

In ſpecie vero uteri infarctus, ſimili methodo turbati, non tantum ſcirrhos & hydropes faciunt, ſed & frequenter abeunt in uteri exulcerationes, cancrosque immedicabiles; urgentibus vero ſpaſmis, abdominis refrigeratione, vehementiori animi commotione vel venere accedentibus, lethalem uteri inflammationem producunt; ſi in putredinem abeant, & hanc utero communicant, quae deinde funeſti plerumque exitus eſſe ſolet. Orificio uterino adhaerentia concrementa, partum reddunt diffi-

q) de infarctu vaſorum ventr. §. 7. p. 10.

r) F. HOFFMANN de morbo nigro HIPPOCRATIS §. 13. KAEMPFF l. c. §. 17. p. 21.

difficillimum. Saepius ſterilitatis, ſaepiſſime vero abortuum cauſa ſunt s).

Malum etiam curatione majus eſt, ſi materia infarciens in venae portarum ſyſtemate acerrima facta, putredine corrupta, vaſis ruptis, exeſis, viſceribus ſcirrhoſis, per ſuperiora & inferiora evacuatur; tunc vero ex praegreſſis crebrioribus materiae nigrae, piceae, foetidae rejectionibus, praeſentibus vomitibus enormibus, doloribus, virium languore, ructibus foetidis, ſingultibus, inſtantem mortem denunciato t)!

Cum autem ſubinde diu in corpore latitent infarctus, absque incommodis admodum inſignibus vel periculoſis viſis, aegroti ſaepe per plures annos ſymptomata nunc exacerbata, nunc vero ad tempus remittentia experiantur, atque variis palliativis medicationibus malum mitius evadat ad tempus: verae curationis neglectu accidit, ut morbus altiores agat radices, difficilioris fiat curationis, quin eam ſubinde ſuperet. Hinc igitur vera curatio negligenda vel differenda non eſt, cum admodum raro ſalutaribus naturae conatibus malum curetur, ſed utplurimum gravioribus chronicis morbis, vel ipſa denique morte, terminetur.

Methodus medendi.

XXIII. Nunc ipſa methodus medendi recenſenda eſt; ita vero circa ejus expoſitionem verſabimur, ut abſtrahendo ab iis, quae in ſingularibus affectibus, abs memoratis infarctibus oriundis, agere convenit, generales ipſos infarctus curandi indicationes & remediorum enumerationem ſuppeditemus praecipue, deinde vero breviter aliquas cautelas regulasque in ſpecialibus morbis obſervandas proponamus.

Indicationes ſunt: 1) infarctus reſolvere, 2) reſolutos eliminare, 3) eliminatorum reliquias morboſas ſanare, & 4) novam eorum geneſin praecavere.

Circa primam indicationem id ſtatim animo medentis obverſari debet, in hoc malo non ſpiſſum tantum ſanguinem, ſed fortiora

s) conf. Diſp. de Concrementis uteri.

t) KAEMPFF de inf. vaſ. ventr. §. 17 p. 21.

fortiora coagula esse resolvenda, morbi vero naturam & sedem non nisi lentam curationem & mitiora medicamenta admittere. Unde ergo adparet, talia applicanda esse remedia, quae lente quidem agant in infarctus, nihilominus tamen illos sufficienter resolvere valeant. Omnibus vero indicationibus, sub quavis curae periodo, ita satisfaciendum est, ut simul potiorum symptomatum respectus habeatur, iisque adferatur medela.

Hisce finibus ex asse respondent enemata resolventia, quae ad libram dimidiam vel integram, post alvi exonerationem, quotidie infundi, retineri, & per sat longum tempus continuari debent. Parantur illa ex herbis & floribus emollientibus & resolventibus, amaris, e. g. Hb. malvae, verbasci, beton. hederae terrestr. absinth. Rorismar. trifol. fibr. &c. Fl. Chamom. verbasci, Hb. c. fl. arnicae, &c. quae cum furfuribus vel simplicibus, vel leviter ustulatis, in sufficiente quantitate aquae fontanae decoquuntur, & infunduntur, absque salis vel olei admistione. Enematum usus.

Ideo vero prae aliis remediorum formulis huic indicationi satisfaciunt enemata, quia per venas bibulas resorbentur, morbi sedi applicantur immediate, eumque, ut in sequentibus monstrabitur, ob vaporis aquei virtutem resolventem, satis efficaciter aggredi atque eradicare valent.

XXIV. Quod enemata resorbeantur, docet usus clysmatum nutrientium HIPPOCRATI t), CELSO u), CAEL. AVRELIANO w), aliisque veteribus medicis haud ignotus, totque recentiorum MORGAGNI x), FREINDII y), GARENGEOTI z), & VAN SWIETEN a) observationibus confirmatus, ut de rei veritate dubitare haud liceat. Idem demonstrant clysmata inebriantia, Resorptio,

t) Memorabilis locus extat in Libro de salubri victus ratione, p. 338. infra medium. Ed. Foës.

u) L. III. C. 19. p. 150. & L. IV. C. 15. p. 225.

w) de morbis acut. L. 37. p. 170. de morbis chron. C. 3. p. 508.

x) Adverſ. anat. III. animadv. XVII. p. 31.

y) Histor. medicin. p. 499.

z) *Operations de Chir.* I. p. 190.

a) Comment. in Bœrh. aphor. T. II. p. 691.

ebriantia, de quibus RHODIVS b), HOMBERGIVS c), SANTORINVS d) & ACTA ANGLICANA e) exempla ſuppeditant. Huc etiam facit effectus febrifugus enematum chinatorum, quem laudant viri fide digniſſimi, BAGLIVVS f), HELVETIVS g), WERLHOF h), V. SWIETEN i), &c. In ſphaceli atque variolarum curationibus MONROO ea depraedicat k).

Quoniam vero ex hiſce obſervationibus aeque pro vaſorum lacteorum quarti generis WINSLOWII, ac quidem pro venarum meſentericarum reſorptione argumentari liceat: alia proferenda ſunt, quae ſtricte hanc poſteriorem confirment, argumenta. Huc equidem traho illa experimenta anatomica, quibus conſtitit, materiam ceraceam, aquam, variosque liquores venis meſentericis infuſos in cavum inteſtinorum penetraſſe l). Venis haemorrhoidalibus injectam ceram vel aquam in craſſa inteſtina exiiſſe notavit *Cel.* KAAV m). Ex hac igitur viae libertate, quae venas meſentericas & inteſtina intercedit, ex communi venarum officio & venularum capillarium proprietate non immerito concluſerunt Phyſiologi, venas meſentericas reſorbere liquidum ex inteſtinis.

Ad oculum, ut ajunt, demonſtrant hanc veritatem experimenta, quae ipſam hanc reſorptionem oculis ſpectandam praebuerunt. Sic ex jejuni & ilei cavo olea aetherea facilem tranſitum in venas meſentericas conſecuta eſſe vidit I. M. HOFFMANNVS n). Spiritum vini eandem feciſſe viam experimento cognovit MERYVS o), & ſimile experimentum in inteſtinis craſſis ſucceſſiſſe affirmat p). Pal-

b) Obſerv. med. Cent. I. obs. 38.
c) *Hiſt. de l'acad. r. des Sciences.* 1700.
d) p. 125.
e) p. 598. cit. HOFFMANN. Op. T. I. p. 468.
f) Prax. med. L. I. C. 13. §. 9.
g) *Methode de guerir toutes ſortes des fiévres ſans rien prendre par bouche,* p. 4. ſeq.
h) Obſerv. de febribus. 4. Hannov. 1745. o. 78.
i) Comment. T. II. p. 567.
k) *Eſſais d'Edimbourg.* T. V. art. X.
l) BRVNNER de glandulis duodeni p. 61. HALLER Comment. in Boerh. I. p. 849. n. 4. KAAV Perſpiratio dicta HIPPOCRATI, 8. Lugd. B. 1738. §. 466. 467. 473.
m) l. c. §. 474.
n) Diſſert. anatomico-phyſiol. in VAN HORNE microcoſmum. 4. Alt. Nor. 1685. §. 27. p. 105.
o) PANTONVS Diſſert. anat. p. 124.
p) *Hiſtoire de l'acad. r. des Sciences,* 1717.

Palpabilia atque omni exceptione majora ſunt *ill.* KAAVII experimenta. Is aquam tepidam ventriculo canis ſtatim poſt mortem inciſi infuſam a venis bibulis reſorberi, venas gaſtricas ingredi, venae cavae reddi, atque ex ea prope cor inciſa effluere vidit; porro obſervavit, aquae infuſione continuata per horas, denegato ſimul per oeſophagum exitu, aquam inteſtina replere, eamque ex his a venis meſentericis reſorberi, venae portarum tradi, ut tandem ventriculus & inteſtina, lintei inſtar, palleſcerent, heparque ipſum exſangue redderetur q). De reſorptione, quae fit in inteſtinis craſſis, diſertis verbis haec habet: „Venulae ex inteſtinis craſſis oſculis ſuis reſorbent, in „vivis, ut ex tenuibus, niſi quod venulae hae pauciores, at „ſimul & capaciores ſint r).

XXV. Non jam disquiram, an clyſteres etiam per inteſtinorum parietes porosque tranſudare poſſint? Simile quid ſuſpicare videtur *Cel.* TRILLERVS, his verbis: „Nec dubium denique plane eſt, quin blandi vapores & anathymiaſes alibiles „clyſterum nutrientium per *ipſos inteſtinorum poros*, aliasque „caecas adhuc & abſtruſas vias & vaſa quaedam reſorbentia, „imbibentia & attrahentia, ob immenſam ſui ſubtilitatem, „nobis, ut mille alia, hucusque forſan incomperta, ad ſanguinem ipſum deferri poſſint, ſicque vis illa alimentaria venis „arentibus & marcentibus in irrigationem ac refectionem tempore ſummae neceſſitatis benigne infundi queat s).

Tranſudatio per poros inteſtinorum.

Eandem ſuſpicionem fovet toties laudatus KAEMPFF t), eamque probabilem fieri credit ex BAGLIVI obſervatione, qui lotionem ex juſculo carnis & oleo amygdalarum dulcium infuſam, per ſihorium retentam, tandemque totam cum urina excretam vidit, ut nihil per alvum ſecederet, oleumque lotio innataret u). Sed quicquid veritatis huic opinioni inſit, id certum eſt, poros, qui vaſorum oſcula non ſint, hactenus per experi-

q) l. c. §. 469 - 471.
r) l. c. §. 474.
s) Progr. de clyſterum nutrientium antiquitate & uſu. 1750. p. 12.
t) de infarct. vas. ventr. §. 23. p. 27.
u) Diſſert. varii argumenti, in Oper. p. 585.

perimenta demonſtratos non eſſe, laudatamque obſervationem cum multis aliis ſimilibus ex vaſorum exhalantium atque inhalantium functionibus poſſe intelligi atque explicari; cum ergo certae, & experimentis demonſtratae, viae venarum reſorbentium, explicandis & intelligendis clyſmatum effectibus ſufficere mihi videantur: has minus certas elabendi rimas non admodum urgeo, neque tamen plane negandas eſſe exiſtimo.

Quomodo clyſmata Iæ Indicationi ſatisfaciant?

XXVI. Itaque per memoratas venas reſorbentes enemata reſorbentur, atque ſub ſpecie tepidi vaporis infarctibus applicantur immediate. Nihil vero ad duriora concrementa animalia reſolvenda aptius eſt vapore aquae tepido, quod experimento cum Cornu Cervi facto facile demonſtratur, hoc enim, ſi vapori tepido aquae exponatur, ita molleſcit, ut cultro, gelatinae inſtar, ſcindi queat, quin ſponte diffluat fere w). Haec enim aquearum particularum proprietas eſt, ut ſeſe inter corporum elementa & particulas inſinuent, docentibus id experimentis phyſicis: chartarum laciniae aqua madefactae ſexta fere parte fiunt longiores x), coria aquae immiſſa pariter elongantur y), atque hygrometrorum chordae a vaporibus ex aëre humido hauſtis intumeſcunt.

Dum vero aqueae particulae corporum ipſis expoſitorum elementis ſe interponunt, haec a mutuo contactu removent, & cum ipſae parum inter ſe cohaereant, corporum cohaeſionem neceſſario infringunt, ea emolliunt ac ſolvunt. Si ergo diuturno clyſmatum uſu tepidus vapor per longum tempus jugiter his infarctibus adplicatur, fieri non poteſt, quin eorum cohaeſio magis magisque infringatur, ac tandem plane eſſe deſinat.

Quid ulterius praeſtent?

XXVII. Interea vero dum hac ratione clyſmatum uſu primae indicationi ſatisfit; ea egregios quoque effectus in inteſtinis reliquisque infimi ventris viſceribus exerunt, atque ſimul potiora concomitantia ſymptomata optime ſuperare valent.

Eae

w) v. SWIETEN Comment. I. p. 39. 46.

x) *Memoires de l'acad. des Sc.* 1714. p. 72.

y) *Wolffens Verſuche* II. §. 98.

Eae enim, quas commendavimus, lotiones inteſtinis infuſae, ea abſtergunt, blanda mucilagine demulcent, variam in illis haerentem amurcam, fecesque diluunt, corrigunt, emolliunt atque evacuant, fibras inteſtinorum ſiccas & ſpasmo affectas irrigant & laxant: inteſtina quoque tenuia, ventriculum, lienem, nervos, vaſa omnesque partes, quas ampliſſimum colon vel circumdat, vel tangit, amico calore fovent, ſicque doloribus ſpasmisque medentur efficaciſſime haud ſecus, ut eleganter HOFFMANNVS ait, „ac veſica decocto emolliente repleta extrinſecus appoſita, in magnis internarum partium doloribus, ſpasmis & inflammationibus levamen affert praeſtantiſſimum. z) Segniorem praeterea, qualis in his morbis ſolet eſſe, alvum blande ſtimulant clysmata, motumque inteſtinorum periſtalticum in univerſum in ordinem reducunt, & dum vaſa abdominalia blando calore circumfundunt, eo derivant ſanguinem, & conſequenter noxias ejus a ſpasmis abdominalibus oriundas reſtrictiones verſus pectus & caput impediunt. In ſanguinis vero & humorum circuitum quoque clyſteres agere, & ad excretiones movendas contribuere aliquid, non tantum ex ſubſequente pulſus immutatione, ſed & ex perſpirationis & urinae uberiori ſucceſſu luculenter patet. a)

XXVIII. Clysmatibus certo ſenſu affinia ſunt infuſa theaeformia, ea enim praeter facultatem, ſanguinem diluendi & reſolvendi, & eam poſſident, ut venis ventriculi bibulis inhalata, concrementa polypoſa in his & vicinis venae portae vaſis nidulantia macerare, emollire ac reſolvere queant. Huic fini ut reſpondeant, parantur ex radicibus herbis & floribus aperientibus atque reſolventibus, quales v. g. ſunt Rad. Pimpinellae, gentianae, rhabarbari, taraxaci, caryophyllatae, &c. Hb. millefolii, hederae terreſtris, centaurii minoris, meliſſae, veronicae, &c. Flores primulae veris, chamomillae rom. bellidis, tiliae, &c. Herba cum floribus arnicae egregie reſolvit,

Quem uſum habeant infuſa theaeformia,

z) De balneorum, pediluviorum & clyſterum uſu medico. Op. o. T.I. p. 468. §. 24.

a) HOFFMANN l. c. §. 17. p. 466.

ſolvit, exhibenda vero eſt in refracta doſi, ſaltem in principio, cum frequenter cardialgiam faciat; hisce cortices aurantiorum, citri, vel cinnamomi exiguam doſin addere poſſumus.

& alia medicamenta interna?

XXIX. Clysmatibus & infuſis theaeformibus commode junguntur alia interna medicamenta, quae reſolvendo lenti ſanguinis dyſcraſiam corrigant. In horum cenſum veniunt varia antea jam memoratorum vegetabilium extracta, pilulae balſamicae ad mentem HOFFMANNI vel STAHLII confectae, pilulae de Gummi ammoniaco juxta Diſpenſatorium Wirtembergicum, gummi ammoniacum aceto ſquillitico ſolutum, omniaque gummi fœtida, in pilularum forma, cum ſapone veneto, exhibenda. Salia media: Tartarus vitriolatus, terra foliata tartari: refracta Kermes mineralis, ſulphuris antimonii aurati ultimae praecipitationis doſis, pulverum formae conveniunt, cum radice ari praeparata, ſuccino, &c. Si vero forma fluida praeferenda ſit, praeſto habemus tincturas antimoniales, liquorem terrae foliatae tartari, liquorem anodynum mineralem H. Eſſentias ſuccini, pimpinellae, &c. quibus extracta etiam & pilularum maſſae in convenienti menſtruo ſolutae admiſceri poſſunt, talisque miſtura guttatim propinari cum infuſo theaeformi appropriato.

Horum inſufficientia; enematum praerogativa, neceſſitas.

XXX. Quamvis vero recenſita haec remedia interna praeclara ſanguinem ſpiſſum, lente circulantem reſolvendi & corrigendi polleant virtute: tamen infarctuum reſolutioni vix ac ne vix quidem ſufficere mihi videntur, utpote quam a clysmatibus tantum expectandam eſſe cenſeo, ob ſequentes potiſſimum rationes:

1) Omnia per os aſſumta medicamenta liquori gaſtrico, pancreatico, bili, muco, plerumque in hoc morbi genere corruptis viſcidisque miſcentur, iisdem obvolvuntur, ſive etiam ob languentes digeſtionis vires non ſolvuntur ſatis, ergo vaſa lactea venasque reſorbentes ſubire non poſſunt, neque humorum maſſae admiſceri, aut, ſi admiſceantur, longa via poſt multas mutationes, alterata demum ad locum affectum mali

qu

que sedem feruntur, unde non possunt non leviter tantum in illam agere; cum e contrario clysmata, evacuatis fecibus & abstersis intestinis, libere absque multarum heterogenearum particularum admixtione plenis viribus & breviori via advenientia, mali portam pulsent immediate.

2) Experientia constat, ejusmodi medicamenta interna omnia, eaque selectissima, in malo hypochondriaco inveterato aut alio quovis morbo, qui hosce infarctus pro fundamento agnoscit, frustra adhiberi, si non quotidianus clysmatum usus iis jungatur. b) Mitigatum ex eorum usu fuisse malum, plurimae morborum historiae docent, curationis plenariae nulla habemus exempla, aut rarissima, & in iis tantum casibus, ubi mitior mali gradus, simplex sanguinis spissioris aggestio (probe abs concrementis polyposis distinguenda) obtinuit, aut natura ipsa morbum sanavit.

Alleviationem vero afferre aliquando posse talia remedia interna, conceptu facile est, dum quorundam symptomatum causam proximam tollere valent; sed quam breves, quam fallaces sunt istae induciae! plerumque enim priora, aut alia interdum pejora, redeunt symptomata, manifesto indicio: fomitem mali extinctum non esse.

Probe id observarunt medici sagaciores, hinc, post longam in suis libris remediorum methodique medendi expositionem, abstinere jubent abs medicamentis, fatentes: Saepe plus praesidii

b) Hoc assertum innumeris fere confirmari posset observationibus, ex multis vero unicum medici cujusdam, *Cl.* HOPPE de se ipso testimonium seligam. „ *Ich kan*, ait ille, *meine Leser versichern, daß ich bey meiner Hypochondrie fast nach allen Methoden curirt worden, nachdem die Aerzte, die ich gebraucht, dieser oder jener Theorie von dieser Krankheit beygepflichtet. So habe ich nicht nur die staerkenden Mittel*, (visceralia) *die Gesund-Brunnen und süsse Molken mit grosser Gedult gebraucht, da man mich nach des Hrn.* HOFFMANNS *Methode curirte, sondern ich habe auch die auflœsenden und seifenhaftigen Arztneyen, die* BOERHAAVE *und* DE PAYVA* *so anpreisen, mit starkem Vertrauen genommen. - - - ich verspürte von allen solchen Medicamenten keine Würkung.* Hamburgisches Magazin, XI. B. pag. 344. 345.

* v. Epicrisis critico-apologetica de affectu atrabilario, &c. Romae 4. 1751.

ſidii in recto vivendi genere, corporisque exercitatione poſitum eſſe, quam quidem in hiſce remediis. Hinc etiam MONTANI dicterium: Fuge medicos & medicamenta, facileque convaleſces!

Longe aliter de clyſmatum uſu quotidiano loquitur experientia. Certum eſt, aſſerit *Cl.* KAEMPFF, longa obſervatione edoctus, „quod in coagmentationibus illis filamentoſo-„fibroſis hic loci (ſc. in venis abdominalibus) nidulantibus eli-„minandis omnia alia remedia incertos praeſtent effectus, & „in concretionibus illis gypſeis ſine clyſmate lapis minime mo-„veatur. Laudes hae, ita pergit *Cl. Auctor*, „omnino effe-„ctui reſpondent; haud enim pauci caſus nobis obtigerunt, „ubi enematum uſu quotidiano ejusmodi concrementa poly-„poſa, pondere ſaepe libram integram & longitudine ulnam „adaequantia, & formam vaſorum retinentia, (adeo ut tyro-„nibus impoſuerint, putantibus, ſe videre partes ſolidas) nec „non conglobationes ſteatomatoſas, ovi gallinacei magnitu-„dine, & magnam copiam calculorum duriſſimorum per anum, „vel ſubſtantiae ſtagnantis quid magis reſolutum per cutis po-„ros, ſudore foetidum ſpirante odorem, aut per renum tubu-„los, urina materia mucoſa, filamentoſa referta, & arenoſa „turbulenta adparente, ſumma cum euphoria evacuata obſer-„vavimus.„ c) Obſervationes, quas modo laudatus vir in triga ſaepius jam citatarum Diſſertationum publici juris fecit, ad unam omnes hoc aſſertum confirmant, & ſimilis ſucceſſus ſpecimina ſuppeditant. Ex illis inprimis ea huc pertinet, qua ſolis enematibus & radicis juniperi decocto vaſorum ventriculi infarctus vomitumque cruentum ſe profligaſſe memorat. d) Huic ſimilis eſt FORESTI obſervatio, qui ſe non alio quam Clyſterum praeſidio vomitus cruenti morbum curaſſe refert. e) Solo clyſmatum ex amaris & balſamicis remediis confectorum uſu deſperatos hypochondriacos ad ſanitatem ſe reduxiſſe teſta-

tur

c) De infarctu vaſ. ventr. §. 24. p. 28.

d) l. c. Cas. 8. p. 35.

e) Libr. XVI. Obs. 24.

tur HERCVLES SAXONIA. f) Pro complemento probationum teſtem adduco medicum judicioſiſſimum, qui primo loco nominandus fuiſſet, *celeberrimum Sereniſſimi Ducis archiatrum* D. D. REVSS; Ille ſcilicet inveteratis hypochondriacis hyſterisque diuturnum clysmatum ex emollientibus & reſolventibus concinnatorum uſum ſuadere ſolet, jubetque ea, pro re nata, bis in die infundere, eo fine, ut non ſolum alvus reſpondeat, ſed etiam ut humores ſpiſſi in abdominis vaſis viſceribusque reſolvantur.

Eo confidentius autem haec ediſſero, cum per integri fere anni decurſum clysmatum effectus ſedula & quotidiana obſervatione annotare mihi licuerit in hypochondriaco, qui per plures annos curae medicorum & eruditione & praxi clariſſimorum fruſtra ſe commiſerat, donec tandem ad quotidianum clysmatum uſum ventum fuerit. Per trimeſtre autem tempus clyſteres quotidie injiciebantur, absque ullo ſenſibili effectu; ſed ſub initium quarti menſis, oborta levi febricula, in toto dextro latere prodibant puſtulae rubicundae, non niſi pruritu & levioris laſſitudinis ſenſu moleſtae, intra octiduum, ſquamularum inſtar, decidentes. Interea vero, & inprimis paulo poſt, per alvum infarctuum materia evacuari cœpit ſub varia forma; polypi modo vaſorum figuram exprimentes, modo quaſi in ramenta diſcerpti aut in fruſtula diſſecti, mucus tenax, ſanguis ater, fœtens, liquamen difficile dictu, acidum odorem ſpirans, ſabulum & arenulae ſucceſſive & vario tempore prodibant & fecum alvinarum excretionem ſequebantur, alternando ſemper, ut exacte determinare & praedicere mihi potuerit aeger, qualis excretionum materia his vel illis diebus evacuanda ſibi inſtaret. Per plures autem menſes placide, &, ſi levem laſſitudinis ſenſum exceperis, absque ulla moleſtia procedebant hae excretiones, modo majori, modo minori copia, cum inſigni omnium ſymptomatum, inprimis anxietatum, alleviatione, ut tum temporis, quo mihi diſcedendum erat abs aegro,

f) L. I. Prax. C. 16. conf. FR. HOFFMANN Op. omn. I. p. 467. & EL. RVD. CAMERARIVS in Diſput. de Clysmatibus. Tub. 1688. p. 28.

aegro, nullum de ſanitate perfecte recuperanda dubium ſupereſſet.

3) Experientia & multorum ſeculorum obſervationes docent, lectiſſima quaevis remedia, judicioſiſſima principum medicorum adminiſtratione propinata, cordis aut pulmonum polypis reſolvendis nunquam ſuffeciſſe; quae nunc quaeſo ratio adeſſet, cur eadem remedia, quae talia concrementa in iis locis, ubi vegetior ſanguinis motus favere poſſet, emollire & ſolvere non valent, illa in alio corporis loco, ubi ſanguinis circulus etiam in ſtatu naturali minus viget, ſolvere valeant?

Clysmatum vero vaporem id praeſtare poſſe, nemo dubitabit, ſi ea perpendit, quae paulo ſuperius de calidorum vaporum effectibus in genere diſſeruimus. Si pateret via, qua talis vapor medicamentoſus polypis in cordis & pulmonum vaſis haerentibus jugiter adplicari poſſet, ut poteſt hisce venarum concrementis, forſan de eorum reſolutione deſperandum non eſſet. Sed ponamus

4) Dari medicamentum per os aſſumendum, quod hisce concrementis polypoſis ſolvendis ſufficiat perfecte, illud ſane corpori humano ingerere haud licebit. Omnia enim, quae ordinaria via in canalem alimentarem veniunt remedia, univerſae maſſae humorum miſcentur, atque ipſi pro diverſa, qua pollent, indole diverſas inferunt mutationes, magis minusve ſenſibiles; caveri ergo non poterit, quin id, quod mente fingimus, remedium aeque omnem humorum maſſam mutet & ſolvat, ac quidem ipſum polypum; quae vero exinde oriretur humorum disſolutio & fuſio antequam polypoſi concrementi connexio turbaretur? Hoc bene perſpexit Cel. Galliae Medicus HELVETIVS, qui de pertinacibus glandularum obſtructionibus ita loquitur: *Quelquefois l'humeur eſt fort épaiſſe & s'attache aux parois de ces vaiſſeaux, comme une éspece de colle dure & tenace. - - Pour lors la guerison devient presque impoſſible: il n'y auroit pas même de prudence à la tenter. Car avant que de pouvoir fondre l'humeur endurcie, on courroit risque de jetter toutes les*

autres

autres liqueurs dans une dissolution totale, qui termineroit bientôt la vie du malade g).

Felici itaque opportunitate clysmata omnes requisitas proprietates in se unitas habent; malorum enim sedi quam proxime adplicari possunt, in vapores resoluta, concrementa & corpora animalia efficaciter solvere valent, hancque resolutionem, ut naturae & rationi consentaneum est, lente peragunt, neque humoribus corporis humani ullam perniciosam inferunt mutationem, sed potius diluentis & resolventis medicamenti vicibus funguntur.

XXXI. Sed annon ex quotidiano & adeo diuturno clysterum usu totius tubi intestinalis debilitas oritur? annon ille ipse vapor, qui sub minimarum particularum forma vasorum concretiones subit ac solvit, etiam interi intestinorum fibras earumque elementa sese insinuat, & illa ipsa pariter a contactu removet? ad speciosam objectionem respondeo; omnino aliquam vaporis portionem fibris se insinuare, sed cum humiditate debita plerumque orbatae sint, earum vires erigere potius quam perdere. Non gratis hanc siccitatem, liquidique intestinalis penuriam suppono; ut taceam, quae ratiocinia suppeditare possent, argumenta, eam satis testantur feces siccissimae, exustae quasi, & molestus, de quo toties queruntur aegri, siccitatis & ardoris sensus in intestinis; Fibrarum vero debilitas tum demum orietur in hoc casu, si humidum inter earum elementa abundet. Pone nunc intestini membranas fibrasque vel domestico intestinorum liquido naturaliter repletas, vel infusa lotione sufficienter irrigatas esse: vix ultra aliquid admittent repleta fibrae interstitia, cum experimentis constet, non multum imbibere membranas jam madidas & humore saturas h), & multo expeditior tunc est via per venulas resorbentes, quas continuo subibit vapor, qui, quod ulterius monendum est, ex herbis resolventibus atque amaris etiam aliquid tonici

Dubia removentur.

g) *Idée generale de l'Oeconomie animale, a Lyon* 12. 1727. p. 155.

h) v. HALLER prim. Lin. physiol. §. 757.

tonici haufit, quod roborare potius queat inteftinalem tubum, quam debilitare. Sed nodum in fcirpo quaerimus, cum experientia optime hoc dubium refutet. Parum enim ego ipfe fidens clyfmatibus, fedulo in id animum intendi, ut, quae eorum ufum fequerentur digeftionis atque egeftionis mutationes, experirer; fed fincere affirmare poffum, ex quotidianis illorum infufionibus, quae faepius bis in die inftituebantur, nunquam reddebantur, & per integri fere anni decurfum continuabantur, nihil detrimenti redundaffe in digeftionis egeftionisque officinas, quod fi unquam, certe in hoc aegroto, evenire debuiffet, cum habitus effet laxioris, neque admodum firmo fibrarum fyftemate gauderet.

Ponamus vero, oriri exinde aliquam inteftinorum debilitatem, ea tanti momenti malum non effe videtur, quod ab extirpatione majoris mali detinere deberet medicum; facile enim illi medentur ea medicamenta, quae tertiae indicationi, & in fpecie languentibus digeftionis viribus excitandis deftinantur, de quibus paulo infra dicemus.

XXXII. Curiofa magis quam vera eft illa objectio, qua nefcio quam naturae confuetudinem caufantur; dicunt, iterato clyfmatum ufu, alvum ita iis adfuefieri, ut, absque illorum admonitione, fuo in pofterum non fungatur officio. „Ratio (ita huic dubio refpondet *Cl.* KAEMPFF:) „& expe-„rientia contrarium probant, cum clyfteres allegata methodo „concinnati glandularum ductulos, inteftina craffa lubrican-„tem & fcybala indurata diluentem fuccum plorantes, aperien-„do, conftrictiones relaxando, &c. alvi functiones in aegris, „qui quotidie duos tresve fumferunt, potius in ftabilem ordi-„nem redegerint i).

Aliter omnino res fe habet, fi lotiones infundantur oleofae & pingues aut falibus impraegnatae. Olea enim, ob tenacitatem fuam, inteftinorum parietibus adhaerent, liquido inteftinali exituro viam praecludunt, &, dum irritabiles fibras obvol-

i) de infarct. vaf. ventr. §. 25. p. 29.

volvunt, naturalem ſtimulum, quo feces per inteſtina craſſa promoventur atque egeruntur, omnino impediunt. Salia vero, dum jugiter & plus juſto ſtimulant, fibras quaſi calloſas reddunt, earumque irritabilitatem ita minuunt, ut, ad naturalem ſtimulum inſenſiles factae, fortiori omnino calcare admonendae ſint poſtea. Hinc oleoſa & ſalina enematum quotidianorum decocta exulare voluimus; ſi vero pro re nata oleum quoddam lotioni addere neceſſe viſum fuerit, id fieri poterit absque damno, cum non fiat quotidie, & oleum, inteſtinorum parietibus agglutinatum, clyſmatibus ex herbis reſolventibus, amaris, &c. factis abſtergi queat atque educi, teſtante KAEMPFFIO k).

Virium proſtrationem & neſcio quam debilitatem enematum uſum ſequi, vulgi ſomnia ſunt, quae ridet ſapiens medicus. In debiliſſimis quidem aegris ac iis, qui nervorum ſyſtema habent mobiliſſimum, enematum infuſiones turbas excitare nonnunquam poſſe, non negaverim; ſed ſuaderem in hoc caſu, ut partitis vicibus exigua quantitate infunderentur, ad aliquot uncias tantum, addita olei amygdal. dulc. vel ſirupi papaveris albi, vel alius medicamenti ſedativi, aliqua portione; quae etiam cautela adhibenda eſt, ſi difficulter retineantur infuſiones.

XXXIII. Ex hactenus dictis clyſmatum praerogativa, neceſſitas uſusque innocuus in reſolvendis infarctibus abunde patent. Pertinaciter itaque iis inſiſtendum eſt, neque de felici eventu deſperandum, licet elapſis aliquot menſibus infarctuum evacuatio nondum in conſpectum prodierit, nam & hic *Quomodo ſatisfaciendum IIæ indicationi?*

gutta cavat lapidem non vi ſed ſaepe cadendo.

Si vero concrementa excerni cœperint, tum omni ſolicitudine haec ſalutaris evacuatio ſuſtentanda, imo, quantum fieri poteſt, promovenda eſt, cavendo tamen, ne intempeſtiva ſedulitate plus obſimus, quam proſimus. In hunc finem clyſmatibus (quae & per hanc curationis periodum continuanda ſunt) addi poſſunt aliquot grana pilularum balſamicarum, ad HOFFMANNI vel STAHLII mentem

k) l. c. §. 26.

mentem concinnatarum, vel etiam alternis diebus lene laxans rhabarbarinum propinare convenit. Eſt, ubi pilulis balſamicis commode extractum rhabarbari aquoſum ſubſtituitur; ſi vero hac pilularum vel extracti additione clyſma rejici obſervetur, ſatius eſt ab iis abſtinere, ne ejus effectum, quem expectamus, reſolventem fruſtremur. Ex eadem ratione laxans ſemper aliquot horis poſt enematis infuſionem hauriendum eſt, ſi enim citius propinetur, illud rurſus eliminatum, ideoque fruſtra infuſum fuiſſe plus ſemel obſervavi.

Egregie quoque infarctuum evacuationem adjuvat ſufficiens & placidus corporis motus quocunque modo inſtitutus, modo aegrotantium viribus proportionatus ſit.

Frictiones abdominis, panno laneo mane & veſperi per horae quadrantem & ultra inſtitutas, largiores ſemper concrementorum evacuationes inſecutas eſſe notavi. Memoratu quoque dignum eſt, largiorem paulo & frigidiuſculum, ſive aquae, ſive vini, hauſtum admodum promptam & ſolito copioſiorem excretionem ſequi. Itaque pro diverſa rerum circumſtantia modo his, modo illis potius adminiculis ad expediendas & caute promovendas haſce excretiones uti licebit; inprimis vero eo animum intendere oportet, ut vegetus ſit ſanguinis & humorum motus, hoc enim vigente, optime excretiones expediuntur, non per alvum tantum, ſed & per urinae & transpirationis vias.

Quomodo *tertiae*

XXXIV. Quod *tertiam indicationem* attinet, praecipue id eſt agendum, ut abolitus venarum, ab infarctibus ultra ſphaeram elaſticitatis dilatatarum, tonus reſtituatur, cui fini inſerviunt iterum enemata, quae vero magis roborantia eſſe debent, & ex herbis atque radicibus amaris, leniter adſtringentibus & aromaticis, addita convenienti quadam pilularum maſſa, concinnari poſſunt. Operae pretium etiam faciunt extracta amara, cum vino generoſo in elixirii formam redacta cujus ſpecimen habemus in Elix. ſtom. temp. HOFFM. Nec minus eſſentiae vegetabilium aromaticae, tincturae martiales trageae ſtomachicae, vina medicata, &c.

Si vero, ob infarctus inveteratos & incarceratos, vasa non modo dilatata, sed exesa fuerint; tunc omnino perfectam medelam haud admittit malum, cum illa resarcire, artem medicam superet.

Interim tamen tentandum est, quid valeant enemata ex medicamentis balsamicis travmaticisque confecta; eam enim & heic praerogativam tuebuntur clysteres, quod plenis viribus immediate ad locum affectum pertingant. Saepe in hoc casu accidit, ut chronica & vix medicabilis excretio materiae mucosae, sabulosae, &c. per anum, uterum, urinae vias sequatur, quae, cum nullum sanitati detrimentum afferat, aegrique notabilem omnium phaenomenorum morbosorum imminutionem sentiant, sibi ipsi est relinquenda, neque contraria medicatione turbanda.

Eadem, quae *tertiae indicationi* destinantur, praesidia, & *quartae* debentur, per sufficiens autem tempus medicamentorum usum continuare decet; causae occasionales (IX.) vitandae sunt, observatis diaeta & regimine convenientibus. & *quartae?*

XXXV. Omnia, quae hactenus proposui, in genere indicant, quae circa infarctuum curationem sint agenda; judiciosi & sapientis medici opus est, concinnare remediorum formulas, & dispicere, quae cuivis individuo conveniant; interim, ante quam diaetae & regiminis expositionem aggrediar, nonnulla, quae in specialibus casibus vel agenda vel fugienda sunt, breviter indicabo.

XXXVI. Omnes sanguinis ventilationes, quocunque eae fiant modo, summa cum circumspectione administrandae sunt. Oppido clarum est, infarctus completos, qui fixam sedem habent, venaesectionibus & hirudinum adplicatione neque loco moveri, neque resolvi posse; quin paulo largius aut repetitis vicibus administratae sanguinis missiones primariae indicationi, infarctuum scilicet resolutioni, admodum contrariae sunt, curationemque reddunt difficillimam, quod saepissime se expertum esse testatur *Cl.* KAEMPFF. Hujusmodi Cautelae circa sanguinis ventilationes.

enim

enim exinanitionibus debilitatur admodum tam ſolidorum, quam fluidorum motus, qui auctior factus egregie infarctuum reſolutionem atque excretionem promovet. „Illius „enim indoles & praecipua virtus eſt, ut humores ſubſiſten„tes eorumque ſtaſes & ſtagnationes concutere, latibulis ex„tundere, reſolvere, iterum in motum ciere, & ſic obſtru„ctiones vaſorum reſerare poſſit. Hic quoque motus ſpiſſos „immobiles impactosque humores fluxiles ac progreſſu ido„neos reddit, pariterque copia delinquentes ſuccos ipſumque „ſanguinem per congrua loca exonerandos, nec non excre„mentitios, ſeroſos, ſalſos per diverſi generis emunctoria pro„ſcribendos quam maxime idoneus eſt„ l).

Cacochymia & varii plethorae effectus **ex** infarctibus propullulant; (§. X - XIII.) itaque non niſi horum eliminatione cum conſtantia tolli, interea vero remediis convenientibus, inedia & corporis exercitatione minui poſſunt m).

Admittendae vero ſunt ſanguinis ventilationes in *initio morbi* potius, quam ipſo morbo, ubi nulla de veris infarctibus eſt ſuſpicio, ubi aeger evidenter plethora laborat, & non niſi lentior ſpiſſioris ſanguinis circuitus mali cauſa eſt. In *vomitu cruento*, ex fluidi ſanguinis circa ventriculum congeſtione orto, venaeſectio magnam curationis partem abſolvit. Ea etiam celebranda eſt, ubi graviori cuidam ſymptomati urgenti, e. g. *apoplexiae*, ſanguinis miſſione promptum ferri poſſit auxilium.

Circa purgantia & laxantia.

XXXVII. Purgantia, quin laxantia ſaepe repetita, nocent; ſpasmos enim augent, ventriculum totumque inteſtinorum canalem debilitant, emungunt ſuis ſuccis (qui partim inteſtinorum tunicas irrigare, partim reſorberi & venae portarum ſanguini tradi debent) vaſorum concrementa neque ſolvunt,

l) F. HOFFMANN de optima naturae morbis medendi methodo, Oper. om. T. I. p. 406. §. 7.

m) Confer. F. HOFFMANNI Diſs. de medico ſui ipſius, §. 17. Oper. om. T. V. p. 244. & *ejusdem* Diſs. de Inedia magnorum morborum remedio, §. 4. Op. T. V. p. 330.

ſolvunt, neque eliminant, ſed ſubtractis fluxilioribus humoribus ea potius firmant & augent. Varii aegri, hypochondriacis inprimis pathematibus laborantes, mihi hac de re ſciſcitanti affirmaverunt, ſe, poſt leniter etiam laxantis medicamenti aſſumtionem], ſemper majorem flatulentiam, & alvi, antea ſegnis, pertinaciorem conſtipationem expertos fuiſſe.

XXXVIII. Aquae minerales, ad quas, tanquam ad ſacram anchoram, confugiunt in multis morbis chronicis, & in ſpecie in pathematibus hypochondriacis, licet interdum quorundam ſymptomatum inducias faciant, mali tamen noſtri materiam, cauſam, ſedem non attingunt, nec tollunt; imo cum praemiſſis, ſubinde etiam interpoſitis, venaeſectionibus & laxantibus, magna plerumque quantitate ingurgitentur: majorem viſceribus chylopoieticis inferunt debilitatem, malumque adaugent; Hinc merito de illarum uſu in malo hypochondriaco cenſet *Cel.* IVNCKERVS, quod remedium gravius ſit ipſo morbo n). Circa aquas minerales.

XXXVIIII. In infarctibus vaſorum ventriculi ſacculos mica panis & ſpeciebus nervinis repletos, liquore quodam ſpirituoſo irrigatos regioni epigaſtricae imponere convenit. Eidem ſcopo inſerviunt unguenta ex unguento altheae, oleo chamomillae, verbaſci, lauri, cum ſpiritu vini camphorato vel alio liquore ſpirituoſo ſubacta. Hiſce etiam, ſub ipſo vomitu cruento abs memoratis infarctibus orto, nimios ſucceſſus moderari, imminentemque ventriculo inflammationem praecaveri aſſerit *Cl.* KAEMPFF. Quid in ſpecie agendum in infarct. vas. ventriculi?

XL. In ipſo hujuſcemodi vomitus paroxyſmo modo laudatus *auctor* enemata ex olei lini unciis decem & tribus ovorum vitellis, pediluvia artuumque inferiorum frictiones commendat, aquas diapnoicas, temperantes, diluentes cum tantillo extracti caſcarillae, liquoris anodyni min. H. & eſſentiae mille- In vomitu cruento?

n) Conſpect. Medicin. Tab. 37. Caut. 25.

millefolii exiguis dofibus propinare jubet; cum pulveres ventriculus non ferat atque ipfum nitrum fufpectum fit. Poft paroxyfmum grumos fanguinis in ventriculo remanentes eliminandos, fibrasque roborandas fuadet extracto rhabarbari aquofo o).

In uteri infarctibus refolvendis?

XLI. In concrementis uteri refolvendis *juncta graviditas* caute incedere jubet medentem. Acquiefcendum tum eft in enematibus quotidianis, partitis nonnunquam portionibus infundendis, in infufis theaeformibus aperientibus, temperatis, in unguentis, §. XXXVIIII. defcriptis, abdomini & regioni pubis illinendis, adjunctis pro re nata pilulis balfamicis. Omnium vero horum remediorum ufum modo fufpendere convenit, modo reaffumere, prouti prudenti medico e re vifum fuerit, qui folicite cavebit, ne incongrua remediorum adminiftratione abortui vel alii malo occafio fuppeditetur.

Poft *partum* vero non folum uterum a fanguinis grumis purgare decet, fed etiam perita obftetricantis manus explorare debet, annon in ejus cavo talia haereant concrementa? & fi adfint, ea ab utero feparari & extrahi debent, illis prorfus adhibitis cautelis & encheirefibus, quibus adhaerentem utero placentam avellimus atque excutimus.

XLII. Tum temporis etiam conveniunt injectiones in ipfum uteri cavum factae, mediante fiphone in hunc finem fabrefacto. Huic fcopo convenit decoctum ex radice juniperi, floribus fambuci cum tantillo extracti myrrhae aquofi, croci & nitro.

Porro etiam, & in genere *extra graviditatis ftatum*, fpongias fimili decocto imbutas, regioni pubis & genitalibus imponere operae pretium eft. Conducunt etiam vapores, ex herbis refolventibus, uterinis, genitalibus immittendi, facculi (XXXVIIII.) fcopo tam refolvendi concrementa, quam vafa roborandi.

Hae-

o) de infarct. vas. ventr. §. 27.

Haemorrhagiae si superveniant, eae non stypticis sistendae, sed remediis temperantibus moderandae sunt, atque per totum puerperii tempus id sedulo observandum est, ut lochiorum fluxus rite procedat, & uterus probe purgetur; quibus si ea simul, quae juxta tertiam & quartam indicationem §. XXXIV. commendavimus, jungantur, curatio non tantum absolvitur feliciter, sed & simul nova concrementorum genesis praecavetur. Et haec de speciali concrementorum curatione sufficiant.

XLIII. Restat nunc, ut generatim exponam, qualis diaeta, quale regimen aegris, infarctibus laborantibus, conveniant? *Cibos* quod attinet, paulo solidiores eligendi sunt, ex *media materia*, ut CELSUS eos appellat, qui minus facile concoquuntur, sed si concocti sunt, plus alunt; simplices vero sunto, sine multo apparatu, sine blandimentis, parati. Perniciosus error est, non nisi facillimae digestionis cibos, juscula carnium, cremores hordei, &c. ejusmodi aegris exhibere, dum enim tener & mollis victus ventriculo ferias facit, idem ipsius fibris muscularibus accidit, quod omnibus musculis evenit, si corpus otiosa quiete diffluat; jusculorum vero calidorum continua ingestio notabilem ipsi infert laxitatem, unde digestio indies magis magisque vitiatur. Hinc etiam in ipsa primarum viarum debilitate curanda eo quoque respiciendum esse monet *Cel.* LUDWIG, „ne mera juscula, vel cibi per praeparationem jamjam ex parte digesti assumantur; Haec enim, „pergit *Cl. Auctor*, licet particulis nutrientibus copiosis scateant, primas tamen vias valdopere relaxant. Ea itaque eligenda potius sunt ciborum genera, quae quandam consistentiam habent, & post masticationem & salivae admixtionem „praegressam aliquam quoque ventriculi actionem exposcunt, „quo is ad contractiones crebriores & subsequens inde majus „fibrarum robur disponatur.„ p) Diaeta & Regimen.

p) Disp. de primarum viarum debilitate, Lips. 1748. pag. 26. Hoc momentum diaeteticum admodum urget *Cl.* KAEMPFF, sequentibus verbis: „Optime experientia didicimus, quod in illis quo„que

In debiliſſimis aegris incipiendum eſt abs imbecillioris materiae victu, ita tamen progrediendum, ut pededentim ad validiores cibos deveniamus. Ea vero ſit aſſumtorum quantitas, quae ventriculum minime oneret; coena ſemper ſit parca.

Potui inſervire poteſt, frigida, pura, levis, fontana & curſu exercitata, vel ptiſana, ex convenientibus ſpeciebus concinnata, & ad aegri guſtum accommodata. In prandio etiam modicus vini burgundiaci, Pontac, vel alius bonae notae hauſtus ſubinde convenit; inprimis vero commendari merentur vina medicata, amara, ſtomachica, ad aliquot uncias ante paſtum haurienda. Caffeae potus, licet, ſi fabae bonae notae & maturae ſint, languenti ventriculo alienus non ſit, ob alias tamen rationes ſuſpectus eſt, neque eum absque ſubſequentibus incommodis facile ferunt aegri. Cereviſiae, noſtrates ſaltem, liquores ſpirituoſi, non conducunt.

Praeter rectum cibi potusque uſum tanquam non leve curationis adminiculum conſiderandus eſt *motus*, corporis exercitatio moderata, ſufficiens tamen & viribus aegri proportionata: deambulatio, equitatio, vectio in rheda, ludus tudicularis cum pilis eburneis, &c. Imbecillioribus, qui lectulo ſuo affiguntur, neque ullum exercitationis genus ſuſtinere valent, conducunt frictiones abdominis artuumque.

Litterarum cultores ſtudiis animi vires excitent, non frangant.

Somni etiam ratio habenda eſt, quem potiſſimum ante mediam noctem capere ſatius eſt. Denique *animi affectuum* cura non eſt poſthabenda. Qui memoratis infarctibus laborant, phantaſia varie depravata ſaepe aegrotant, moerore animique dejectione affliguntur, vel ſaltem a conſueta laetitia detrahi ſe ſentiunt

„que affectibus, ubi ventriculi in„teſtinorumque tonus atque actio „praeprimis languebant, niſi iis „ſuccurratur, atque remediis phar„macevticis ſimul primario & diae„ta ſolidior ſubjungatur, optima „quoque pharmaca operationem „ſuam exerere haud valeant, ſed „quod diaeta molliori, evchyla, „aquoſa, juſculisque gelatinoſis „aegrorum pathemata graviora „reddantur, atque ipſe tandem in„teritus acceleretur.„ de inf. vas. infimi ventris. p. 27.

ſentiunt perpetuo; male hinc & corpus habere, notiſſimum eſt. Ergo animus erigendus, exhilarandus eſt, abs triſti imaginationis objecto avertendus, quibusvis mediis huic fini inſervientibus.

XLIV. Et hic terminus eſto dicendorum! neque enim hic locus vel animus eſt, glorioſe commemorare, quantam lucem morborum, inprimis chronicorum, aetiologiae afferre queat propoſita theoria, & quos uſus practicos habitura ſit commendata medendi methodus. Hoc tamen, absque oſtentationis ſuſpicione, affirmare auſim, quam plurimos eosque inexpugnabiles ſubinde reputatos morbos expoſita methodo ſuperari poſſe. Non poſſum non *practicotati* KAEMPFFII, viri cordati & abs thraſonica, quae medicum non decet, magniloquentia remotiſſimi effato meum aſſertum obſignare: „Haec, ita ait ille, q) „medendi methodus ea eſt, qua infarctus feliciſſime reſolutos, „atque non ſolum graviſſimos affectus hypochondriacos, verum etiam alia adhuc eaque diriſſima pathemata, quae non „pauci medicorum plane inſanabilia declararunt, feliciſſime „ſane profligata, atque miſerrime aegrotantes, quantum pro „ceterarum circumſtantiarum ratione fieri potuit, ſanitati iterum reſtitutos, vel ubi infarctus jam plane erant inveterati „aut incarcerati atque corrupti, ad minimum tamen „ſummopere ſublevatos fuiſſe vidimus. Epilogus.

q) l. c. pag. 26.

NOBILISSIMO DOCTISSIMOQVE

DOMINO AVTORI

HVIVS SPECIMINIS ACADEMICI

S. P. D.

PRAESES.

Autorem praesentis laboris a fronte ipsius Te profiteris. Pares undique habes idem nomen insonantes. Ecquos vero? Impares sane & studiis & moribus, eosque idcirco hoc nomine saepe quam indignissimos. Par impar luditur in hac re, ut parum inde honoris in Te proficisci videri posset, qui eodem nomine Te orbi sistis literario. Sed res est in salvo. Duo cum faciunt idem non est idem. Quâ igitur idem feceris consilii, quâ modestiae, quâ meritorum ratione & praerogativâ publice profiteri jubeor. Infra vires Tuas Tibi fidens, pro Tua, quâ alios promtae audaciae homunculos evidenter antecellis, modestia, Tibi hanc sumere scriptionem vix ausus es, nisi monitus rogatusque. Edendo itaque ejusmodi specimini Te parem fore judicavi, non imparem fuisse ex edito judicabunt mecum aequi rerum aestimatores. Simulent dissimulentque proinde harum rerum se autores, alii. Emant vendantque hos suos utplurimum abortivos foetus academicos. Sed erubescant ipsimet ipsos intuentes. Olim non sic, nec hodie ita bene. Haud solum alios sed & seipsos decipiunt utrinque, & simulantes, quae non habent, merita, & simulata dissimulantes. Majoris etiam momenti ac vulgo creditur, in republica sunt ejusmodi similesque de-

deceptiones academicae. Peritos in arte ſua poſtulat Respublica bene conſtituta. Peritus vulgo habetur promotus. Sed

creditur a mille quamvis idiota ſit ille.

Quid mirum, quod legum ſacerdotes ipſis promotis non ſemper fidem concedant. Verum turpiſſimae hujus notae defraudatores feliciter ſaepe ſeipſos magis quam alios defraudant. Quae diſſimulari volunt infelices ſaepe eorum inſpiratores quaeſtum inde turpem facientes ipſa eorum ſufflata verba factaque diſſimulare nequeunt. Seipſos facile etiam produnt ipſi ducentium & ſeducentium ſequaces & artem ſuam clanculario modo condiſcentes aſſeclae, qui certa mercede ſua paciſci merita non dubitant, puſilli hujus ſortis heroes, vel quae ficto nomine ſua faciunt plane muta arrogantia poſſidentes vel garrula protervia multa loquendo agendoque, nil agunt, nil dicunt dicacesque inanes, largiloqui, magnidici, cothurni harioli & phreniticis deliriis quaecunque in mentem vagabundam linguamque volubilem veniunt garrientes, effutientes, blatterantes, balbutientes tumultuoſo ſtrepitu in ſacra Medicinae irruunt, doliis vacuis, quam plena majores ſonos edentibus, ſimiles. Nonne rebus ita conſtitutis REIESIO, *quam* in Camp. Elys. Q. 6. n. 4. 5. *habet, querelam repetere licet:* o tempora, o mores! prodeunt quotidie - - - - ſubreptitii ac ſuppoſititii Doctores, ad praemia & honores evecti & neſcio quibus academiis velut ex templo Doctoratus gradum conſequuntur, peractis ceremoniis, non examinatis ſtudiis, cathedram aſcendunt, & cuncta jam ex alto deſpicientes, confuſum quidpiam murmurant, tinniunt interim campanae, ſtrepunt tubae - - - - hymno dicto deſcendit ſopiens qui ſtultus aſcenderat. Mira prorſus transformatio nec Ovidio cognita: tumet ille ſtatim, ſtupet vulgus, plaudunt

affines, qui nil aliud, quam asinum, quem adduxerunt, deportant, Cumano illo indoctiorem, qui chartas vix evolvere novit, quem tandem si in medicis consulas, reperies hunc tot DECIPE dare, quot RECIPE, mortemque verius accire posse, quam valetudinem.

Quantum distas ab illis, nobilissime Domine Licentiate! *gratulor hanc Tibi praerogativam. Sed cur tam sero eam ambis publice? Sat cito, si sat bene. Suus virtuti constat honor. Praefestinatis aliorum consiliis praereptos Tibi honores meritis praeripere maluisti. Exteri Tuam mihi testatam fecerunt dignitatem, nostrates eam testatiorem reddunt; unanimi decreta ista Tibi est consensu ab ordine Facultatis nostrae medicae. Beatiss. Soceri mei & meo post fata ejus tristissimo tempore, quo nostros intra parietes Te uti licuit, nunquam non & studiorum Tuorum & vitae Tuae ratione Te quovis modo comprobatum habuimus. Proximis denique demonstrationibus meis anatomicis non otiosus interfuisti, sed & singulari diligentiae & dexteritatis specimine socias manus in praeparandis cadaveribus admovendo docuisti, Te non solum theoreticae, sed & practicae Anatomiae strenuam navasse operam. Quid plura? veritatem dictorum ipsa manifestat providentia divina, quae labores Tuos felicissimo nutu coronat. Haec Tibi Tuisque, quos meo nomine quoque salvos esse jubeas in omnibus rebus porro adsit benignissime. Hisce precibus Tibi valedico Tuaeque me amicitiae in posterum quoque commendatum esse volo.*

e mus. d. 16 Maji.
1754.

